

The Project Gutenberg eBook of Leonarda: Näytelmä neljässä tapauksessa, by Bjørnstjerne Bjørnson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Leonarda: Näytelmä neljässä tapauksessa

Author: Bjørnstjerne Bjørnson

Translator: J. Enlund

Release date: February 24, 2013 [EBook #42178]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEONARDA: NÄYTELMÄ NELJÄSSÄ
TAPAUKSESSA ***

Produced by Tapio Riikonen

LEONARDA

Näytelmä neljässä tapauksessa

Kirj.

Bjørnstjerne Bjørnson

Suomentanut J. Enlund

G. W. Edlund, Helsinki, 1880.

HENKILÖT:

PIISPA.

CORNELIA, hänen sisarensa.

HAGBART, hänen veljensä poika.

ISOÄITI.

ROUVA FALK.

OGOOT, hänen sisarensa tytär.

KENRAALI ROSEN.

ASESSORI RÖST.

ROUVA RÖST.
PEDERSEN, rouva Falkin talonhoitaja.
HANNUS.
ERÄS TYTTÖ.

ENSIMÄINEN TAPAUS.

Suuri huone, jonka peräovet ovat avoimina. Vasemmalla puolella pöytä; vanhan-aikaiset huonokalut; oikealla puolella pulpetti, jonka vieressä rouva Falk seisoo.

Ensimmäinen kohta.

ROUVA FALK (sonnustetussa ratsaspuvussa).
Asia on hukassa.

PEDERSEN.
Mutta, rouva —

ROUVA FALK. Hukassa joka hiukka. En minä myy hoki palaneita tiiliä. Paljonko tämä tekee? Kaksi täyttä uunillista, se on 24,000 tiiltä. Nykyisen hinnan mukaan 576 kruunua. Mikä teitä vaivaa, mies? Tahdotteko, että erotan teidät?

PEDERSEN.
Rouva, tämä on ensi kerta —

ROUVA FALK. Ei, eipä olekaan, — niin, on muka kyllä ensi kerta, kun tiilet ovat hoki poltetut, mutta laskunne ovat useasti olleet virheelliset, niin että olette saanut minut lähettämään väärän fakturan. — Mikä teitä vaivaakaan?

PEDERSEN.
Rouva, hyvä rouva!

HANNUS (tulee).
Hevonen on valmis, rouva, — ja kenraali tulee pitkin lehtokujaa.

ROUVA FALK.
Hyvä. — (Hannus menee.) — Oletteko ruvennut ryyppäämään, Pedersen?

PEDERSEN.
En, rouva.

ROUVA FALK. Ei olisikaan se teidän tapaanne. Mutta mikä siis teidän on? Te näytättekin aivan muuttuneelta. — Pedersen! Nyt minä tiedän sen! Minä näin teidän eilen tulevan toiselta puolen jokea — metsätalosta. Oletteko rakastunut?

PEDERSEN (kääntyy perään päin).

ROUVA FALK. Vai niin. Eikä hyvällä onnella? (Menee ja laskee kätensä hänen olallensa ja seisoo pois päin kääntyneenä niinkuin hänkin.) Onko hän antanut lupauksensa teille?

PEDERSEN.
On.

ROUVA FALK. Mutta eihän se ole mikään hyvä tyttö! Hän ei ole teille uskollinen. (Kumartuu alemmaksi hänen kasvojansa kohden.) Ja kuitenkin rakastatte häntä? (Poistuu hänestä.) Olette siis heikko mies, Pedersen. Sitä on meidän mahdoton kauemmin rakastaa, joka on meidät pettänyt. (Panee toisen ratsashansikkaan käteensä.) Siitä voi hirveästi *kärsiä* jonkun ajan; mutta rakastaa —! ei!

PEDERSEN (poispäin kääntyneenä).
Kyllä sen on helppo sanoa, joka ei ole koettanut.

ROUVA FALK.
Koettanut?... Sitä ette tiedä. — Tulkaa luokseni illalla kello 7.

PEDERSEN.

Kyllä, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Niin keskustelen kanssanne. Menemme tuokioksi ulos kävelemään.

PEDERSEN.

Kiitoksia, rouva.

ROUVA FALK. Luulen taitavani auttaa teitä tästä, Pedersen. Ja kun noin on laita, — älkää enää ajatelko tiiliä, eikä sitä, mitä teille sanoin. Suokaa anteeksi!

(Kurottaa kättään hänelle.)

PEDERSEN.

Hyvä rouva! (tarttuu siihen.)

Toinen kohtaus.

KENRAALI (ovessa).

Hyvää huomenta! (Pedersen menee ylöspäin.) Saakeli soikoon, Pedersen!

Näytätte kuin olisitte suin siirapissa. (Pedersen menee. Rouvalle.)

Oletteko sielunpaimenena näin varhain aamulla — ja näin kauniina päivänä? Sepä oivaa. — No, oletteko saanut kirjettä Ogootilta?

ROUVA FALK (hattuansa kiinni sitoessaan).

En, en tiedä, mikä tytön on. Nyt on jo pian kaksi viikkoa —

KENRAALI. Hän huvittelee. Minä muistan, kun minä huvittelin, en kirjottanut koskaan.

ROUVA FALK (katsoo häneen).

Olette kyllä huvitellut eilen illallakin?

KENRAALI. Voi, saatatteko nähdä sen? — Minä luulin, että kylvettyäni ja ratsastettuani —

ROUVA FALK.

Ei, eipä se siten lähde! —

KENRAALI. Sen tiedätte hyvin, rouvani, että, kun en täällä saa olla, olen klubissa.

ROUVA FALK.

Mutta onko mahdotonta käydä klubissa ilman —

(Keskeytyy halveksimisen odotuksella.)

KENRAALI. Tiesi hänet, hitto vie, kuinka se tapahtuu. Mutta minun eteeni pannaan aina yksi lasi liiaksi.

ROUVA FALK.

Yksikö? Sanokaa kolme!

KENRAALI.

Mielelläni. Tiedättehän, etten koskaan ole ollut luja luvunlaskussa.

ROUVA FALK.

Saatte siis nyt mennä yksin ratsastamaan.

KENRAALI.

Mutta, rouva —!

ROUVA FALK. Niin, en minä tule tänään ratsastamaan semmoisen miehen kanssa, joka eilen oli juopuneena. (Ottaa hatun jälleen päästensä.) Hannus! (Hän kuuluu vastaavan.) Vie hevoseni sisään!

KENRAALI. Rouva, te ette rankaise ainoasti minua, vaan itseännekin, kun ette saa nähdä luontoa päivänä tällöisenä, — ja luontoakin, joka ei saa nähdä teitä! —

ROUVA FALK.

Eiköhän mikään enää saa teitä totiseksi?

KENRAALI. Saa kyllä. — Sinä päivänä, jona teiltä jotakin puuttuu, tulen minä totiseksi.

ROUVA FALK. Te käytte siis täällä odottamassa minun onnettomuuttani? Saatte odottaa, toivon ma. (Menee pulpetin viereen.)

KENRAALI. Niin minäkin toivon! Sillä siten saan minä kuitenkin käydä täällä niin kauan.

ROUVA FALK.
Siksi kuin käsky tulee Amerikasta.

KENRAALI.
Tietysti — kunnes Shermanin käsky tulee.

ROUVA FALK.
Niin, ettekö jo ole saanut?

KENRAALI.
En.

ROUVA FALK. Tämä näyttää epäiltävältä. Kauanko siitä on, kuin sain teidät kirjottamaan?

KENRAALI.
Niin, joka sen muistaisi!

ROUVA FALK.
Minun johtuu mieleeni jotain... Totta kai kirjoitte —?

KENRAALI.
Tietysti kirjoitin... Minä teen aina, mitä te käskette.

ROUVA FALK. Te kouritte suurta huovinpartaanne, — ja silloin on aina jotain koirankuria mielessänne...

KENRAALI.
Kuinka saatatte luulla —?

ROUVA FALK.
Te *ette ole* kirjottanut! Miksi ei tuo ennen johtunut mieleeni?

KENRAALI.
Minä olen kirjottanut monesti; minä vakuutan —!

ROUVA FALK.
Mutta ei Shermanille? Ette ole uudestaan tarjoutunut palvelukseen?

KENRAALI.
Muistatteko noita venäläisiä pikkusikareita, joita usein olen kehunut?
Nyt olen saanut niitä. Otin muutamia mukaani näyttöksi: saanko luvan — (Tarjoo.)

ROUVA FALK.
Ettekö häpee minua?

KENRAALI.
Minä teen, mitä vaan tahdotte...

ROUVA FALK. Te odotutte minua kolmatta kuukautta verukkeilla ... täydellisellä ilveilemisellä! Euroopan upseeri, joka suuressa amerikalais-sodassa on saavuttanut kunniaa, virka-arvoa ja vakinaisen viran ... tuhlaa aikansa tuommoisiin — ja muihin, nyt on koko vuosi —

KENRAALI.
Suokaa anteeksi: — kahdeksan kuukautta.

ROUVA FALK.
Niinkuin ei siinä olisi kyllin?

KENRAALI.
Liiaksikin. Mutta *te* tiedätte parhain, miksi näin teen! —

ROUVA FALK.
Olenko minä pyytänyt teitä tänne? Te luulette saavanne minut väsymään?

KENRAALI.

Leonarda!

ROUVA FALK (katsoo häneen).

KENRAALI (kumartaa kursastelevasti). Pyydän anteeksi, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Nyt kirjoitatte täällä tuon kirjeenne, jossa tarjoutte virkaan kohta.

KENRAALI.

Käskynne mukaan.

ROUVA FALK.

Minä panen sen postiin.

KENRAALI.

Paljon kiitoksia.

ROUVA FALK.

Kierrätte partaanne taas? Mitä vehkeilette?

KENRAALI.

Minäkö? — Täälläkö minun pitää kirjottaa? (Menee pulpetin viereen.)

ROUVA FALK. Täällä. (Kenraali ottaa kynän.) — Haa, nyt huomaa. Kotiin tultuanne kirjoitatte toisen kirjeen, jolla peräytätte tämän.

KENRAALI.

Niin, kuinkas myös!

ROUVA FALK.

Hah hah ha! (istuutuu.) Ei, jääköön sillensä!

KENRAALI.

Paljon kiitoksia, rouva! — Tahdotteko nyt maistaa pikkusikareitani?

ROUVA FALK.

En.

KENRAALI.

Eikä tulla ratsastamaan?

ROUVA FALK. Ei.

KENRAALI.

Tohdinko tulla tänne illalla?

ROUVA FALK.

Minulla on esteitä.

KENRAALI.

Mutta huomisaamuna lähdette ratsastamaan?

ROUVA FALK.

Sitä en tiedä.

KENRAALI. Minä rohkenen siis tulla kuulemaan —. Toivotan teille hyvää päivää, rouva!

ROUVA FALK.

Mutta tuossa on outo herra ovessa! (Nousee seisolle.)

KENRAALI. Kuinka? (Kääntäytyy.) Tohtiiko hän tulla tänne? (Sattuu luomaan silmänsä ulos avonaisesta akkunasta.) Ptruu! Ptruu! Mutta, Hannus, etkös näe, että hevoseni on päässyt irti? (Menee kiireesti ylöspäin tuon herran ohitse, joka kumartaa tervehtien, ja sitte ulos.) Ptruu! Ptruu!

Kolmas kohtaus.

HAGBART.

Hyvä rouva! — (Keskeytyy.)

ROUVA FALK.
Rohkenenko kysyä? —

HAGBART.
Te ette tuntene minua?

ROUVA FALK.
En.

HAGBART.
Minä olen kandidati Hagbart Tallhaug.

ROUVA FALK.
Ja sitä sanotte minulle — naurusuin!

HAGBART.
Jos saisin ensin luvan —

ROUVA FALK.
Kuinka rohkenette tulla tänne?

HAGBART.
Jos saisin ensin luvan —

ROUVA FALK.
— Ei sanaakaan! Vai onko kaksi sen nimistä?

HAGBART.
Ei.

ROUVA FALK. Te olette siis se, joka astuitte esiin Filharmoniasa, kun minä pyysin päästä siihen jäseneksi kasvattityttöreineni, — ja sanoitte minua "epäilyttäväksi naiseksi"? Tekö se olette?

HAGBART.
Niin, hyvä rouva, — ja minun täytyy —

ROUVA FALK (yhtähaavaa ja lujemmin).
Teidän täytyy täältä pois! Hannus! (Tämä vastaa avoimen akkunan takaa.)

HAGBART.
Hyvä rouva, saanko ensin luvan —

ROUVA FALK.
Hannus, saata tämä herra pois minun kartanostani!

HANNUS.
Va-i niin!

HAGBART.
Ei, varros vähän, Hannus!

HANNUS.
Varronko? — (Katsoo rouvaan.)

HAGBART.
Asiani koskee sisarenne tytärtä, hyvä rouva!

ROUVA FALK. Ogotia! — Onko Ogootin mitään tapahtunut? En ole saanut mitään kirjettä! —

HAGBART.
Varro tuolla ulkona, Hannus!

HANNUS.
Varronko? —

ROUVA FALK.
Varro, varro! — Mikä nyt?

HAGBART.
Ei mitään vaarallista, hyvä rouva...

ROUVA FALK.

Mutta kuinka *te* tänne Ogootin asiaa tulette!

HAGBART. Ei ole helppo välttää toinen toistansa kylpypaikassa, hyvä rouva. Muutoin saatan vakuuttaa, että neiti siinä kohden teki parastaan. Hän osotti minulle mitä suurinta halveksimista — ja vähän enemmänkin. Mutta eihän hän saattanut kieltää minua puhuttelemasta niitä, joita hän itse puhutteli, eikä olemasta siellä, missä hän itsekkin oli — ja niinpä tapahtui, kuin aivan itsestään, että — niin, että neiti kuuli minusta puhuttavan ja minun puhuvan ... ja vihdoinkin vielä puhuttelikin minua.

ROUVA FALK.

Teitä?

HAGBART. Niin, hyvä rouva, — ei hyödytä sitä kieltää; tosiaankin puhutteli hän minua, ja useita kertojakin.

ROUVA FALK.

Mutta mitä täällä-käyntinne tarkoittaa?

HAGBART.

Jos suvaisisitte minun —

ROUVA FALK.

Minä halaan kuulla asianne, lyhyeltä, suoraan, eikä rahtuakaan muuta.

HAGBART.

Mutta minä en saa sitä sanotuksi, ennenkuin saan —

ROUVA FALK. Joko saatte taikka ei, niin muuta en tahdo; sillä sitä ette saa sanoa, että minunkin kanssani olette joutunut pakinoihin.

HAGBART. Koska ei muuta neuvoa ole: minä olen rakastunut kasvattityttäreeenne, hyvä rouva! —

ROUVA FALK.

Tekö? Ogootiin? — Sen rangaistuksen olette ansainnut!

HAGBART.

Varmaankin niin, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Hah hah ha! Vai niin, rakastunut.

HANNUS (avonaisessa ovesta).

Nyt kai saan mennä?

ROUVA FALK. Hah hah ha! Niin, mene! No? Entäs sitte? Oletteko ilmottanut Ogootille sitä?

HAGBART.

Olen, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Ja mitä saitte kokea? — Olette vaiti; tuntuu tukalalta sanoa sitä?

HAGBART.

Minua ilahuttaa, että olette ruvennut lystikkääksi, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Niin, lystikästä tuo on. No, mitä Ogoot vastasi? Ei häneltä sanoja puutu.

HAGBART.

Ei puutukaan. Me tulimme tänään tänne samalla höyryveneellä —

ROUVA FALK.

Samalla veneellä —? Ogoot ja te? Oletteko vainoomiseen ryhtynyt?

HAGBART. Hyvä rouva, teidän on mahdoton tajuta mitään, ennenkuin annatte minulle luvan —

ROUVA FALK. Minä halaan kuulla lopun sisareni tyttäreltä, joka siis pian saapuu tänne.

HAGBART.

Aivan niin, mutta —

ROUVA FALK. Tuota ei käy täällä jatkaminen! Jos mielitte vainota kasvattitytärtäni rakkaudellanne,

kuten olette minua vihallanne vainonnut, niin onhan se vallassanne. Mutta tänne ette saa tulla. Täällä minä voin estää sitä.

HAGBART.

Mutta, hyvä rouva kulta —!

ROUVA FALK. Tosiaankin rupee kärsivällisyyteni loppumaan, taikka oikeammin, se on jo loppunut. Mitä täältä tahdotte?

HAGBART. Koska ei mikään muu auta — ei, minä sanon sen suoraan, vaikka se tulee päätähavin — minä olen tässä anomassa kasvattityttärenne kättä.

ROUVA FALK (joka taas on ottanut hansikkaansa osille). Jos olisin mies, viskaisin minä, ettei vastaus olisi "epäiltävä", tämän hansikkaani vasten silmiänne.

HAGBART.

Mutta naisena ette tee sitä.

HANNUS (ovessa).

Ogoot, rouva! —

OGOOT (ulkopuolella).

Täti!

ROUVA FALK.

Ogoot!

Neljäs kohtaus.

OGOOT. Täti! — Voi tuota ilkeätä Hannusta! Minä viittasin hänelle; olisin äkkiarvaamatta —

(Lankee tädin kaulaan.)

ROUVA FALK.

Lapsi, et sinä ole pettänyt minua?

OGOOT.

Pettänyt sinua? Minäkö?

ROUVA FALK.

Tiesin mä sen! (Syleilee häntä.) Anna anteeksi! Minulla oli tuokion aikaa hirveä luulo, — mutta kohta kuin näen sinut, on se poissa! — Terve, tervetultuas! Kuinka kaunis sinä olet! Tervetultua!

OGOOT.

Voi, täti! —

ROUVA FALK.

Mikä sinun on?

OGOOT.

Tiedäthän sinä sen jo.

ROUVA FALK.

Hänen häpeällisen vainoomisensa, niin!

(Hagbart on tällä aikaa poistunut näyttämöltä.)

OGOOT.

Hs! — Ei, hän on poissa! — Oletko ollut epäkohtelias häntä vastaan?

ROUVA FALK.

En niin, kuin olisi ansainnut...

OGOOT.

Sanoinhan minä sen hänelle.

ROUVA FALK (nauraen).

Mitä sanoit hänelle?

OGOOT. Kuinka pikainen sinä saatat olla! — Olitko tosiaankin ilkeä häntä vastaan?

ROUVA FALK.

Säälitteletkö sinä — häntä?

OGOOT. Säälittel —? — Mutta, hyvä Jumala! eikö hän siis ole sanonut sinulle —?

ROUVA FALK.

Mitä?

OGOOT. Että hän? Että minä? Että me? Ei, täti, älä katso minuun noin hirveästi! Sinä et tiedä siitä.

ROUVA FALK.

En.

OGOOT.

Herra minua auttakoon! Täti —!

ROUVA FALK.

Mutta ethän sinä kuitenkaan olle —?

OGOOT.

Olen, täti!

ROUVA FALK. — hänen kanssansa, joka —? — Sinä olet siis kuitenkin —! Mene pois luotani!

OGOOT (lankee polvillensa).

Kuule, täti, hyvä, armas täti!

ROUVA FALK.

Mene ulos hänen luoksensa! Pois!

OGOOT.

Oletko katsellut häntä, täti! Oletko nähnyt, kuinka kaunis hän on?

ROUVA FALK.

Kaunisko? Hän?

OGOOT (ylös noustessaan). Voi, herra varjelkoon, eikö hän ole edes kaunis?! Sitte sinä olet ollut ihan suunnaton —!

ROUVA FALK. Minusta nähden on hän se mies, joka kaikkein riemuitessa tuossa ylpeässä pikkukaupungissa on sanonut minua "epäiltäväksi". Kun hän jonakin päivänä esittää itsensä täällä kasvattityttäreni sulhoksi, niin minä en joutuisi pois tavallisilta suunniltani? Kiittämätön lapsi —

OGOOT.

Täti —

ROUVA FALK. — jonka tähden minä tässä sopessa olen pannut alttiiksi 8 — kahdeksan vuotta elämästäni, luopuen kaikista, mitä ajatella voi! — Hän on tuskin kasvanut suureksi, ennenkuin hän kaikkein ensimmäisellä matkallaan heittäytyy sen syliin, joka on luonut häpeää päälleni. Minun tulisi kai pitää sitä aivan luonnollisena asiana? Tulisi vaan katsoa häntä kauniiksi? — Minä en tahdo nähdä sinua! Mene! —

OGOOT (itkien). Etkö luule, täti, minun itse sanoneen kaikkia noita? Oi, sanoin tuhannesti. Senpätähden en kirjottanut; olen ollut mitä hirveimmässä tuskassa.

ROUVA FALK. Jo hiukankin tuommoista havaittuasi, olisi sinun pitänyt turvata tänne, minuun, ... jos sinussa olisi ollut vähänkin uskollisuutta.

OGOOT.

Täti! (Polvillansa.) Täti!

ROUVA FALK.

Että olit noin kurja.

OGOOT. Täti! — Senpätähden, että hän katui, mitä hän oli sinua vastaan tehnyt, minä ensin —

ROUVA FALK.

Katui! Hän tuli tänne naurusuin.

OGOOT.

Se oli pelosta, täti.

ROUVA FALK.

Nauretaanko pelosta?

OGOOT. Ei muut, mutta hän! Armas täti, niin alkoi hän minuakin puhutella; todellakin nauroi hän aivan tyhmästi, ja on sittemmin sanonut sen tulleen pelosta.

ROUVA FALK. Jos hänellä olisi ollut paha omatunto, niinkuin luulet, olisi hän kai ollut edes joutuisa pyytämään anteeksi.

OGOOT.

Eikö hän pyytänyt?

ROUVA FALK.

Ei; kaikenmoisilla verukkeilla ja naurusuin seisoen — —

OGOOT. — Sitte sinä olet säikäyttänyt järjen hänestä; katsos, hän on kömpelö, tätiseni; hän on teologi.

ROUVA FALK.

Vai on hän sekin?

OGOOT. On, tiedäthän sinä sen, täti. Onhan hän piispan veljenpoika ja itse myös teologi; senpätähden hän ennen oli niin raivokas. Mutta juuri se, mitä hän silloin teki, herätti hänet, sillä hänellä on hyvä sydän. Armas, hyvä täti —?

ROUVA FALK.

Nouse ylös! Aivan hupsumaista on maata noin. Missä sitä olet oppinut?

OGOOT (nousee ylös).

En todellakaan tiedä. Mutta kovin sinä säikähytät minua. (Itkee.)

ROUVA FALK. Niin, mitä minä sen teen! Sillä sinähän, lapsi, minua ensin olet säikäyttänyt.

OGOOT. Mutta eihän laita ole niin, kuin sinä luulet, täti! ei hän nyt enää ole vihamiehemme; hän on käytöksestään sinua kohtaan puhunut kovin paheksivalla, ankaralla — se on *ihan* totta! — Me olemme kaikki kuulleet sen. Ensin puhui hän siitä muille, joilta sain tietää sen, sitte puhui hän minun kuulteni ja vihdoin suorastansa minulle.

ROUVA FALK.

Miksi et kirjottanut tuosta minulle?

OGOOT. Siksi, ettet sinä, täti, ole muitten ihmisten kaltainen. Jos vaan olisin maininnut hänen olevan siellä, olisit heti käskenyt minua kotiin. Ethän sinä ole muitten kaltainen.

ROUVA FALK.

Mutta millä ihmeen lailla sinä saatoit —?

OGOOT. Armas täti, onhan se, joka sinua kiittää, kohta minun ystäväni, tiedäthän sen. Ja kun päälle päätteeksi *hän* sinua kiitti, hän, joka oli niin väärin sinua vastaan tehnyt, niin ymmärräthän sinä, että olin kaiken päivää riemuissani. Se oli alku —

ROUVA FALK.

Niin, kerro minulle alusta loppuun!

OGOOT.

Ei, *se* on ihan mahdotonta, täti! Sillä sitä kestäisi monta päivää! Mutta sen vaan kerron, täti, ettei minua aavistanutkaan, mikä se oli, joka saattoi minut niin heikkohermoiseksi.

ROUVA FALK.

Mutta selville tultuasi siitä, miksi et paennut?

OGOOT.

Niinpäähän juuri teinkin! Mutta sepä se olikin, joka on synnä kaikkiin.

ROUVA FALK. Miten? Pidä nyt vähän järjestystä, malta mieltäs vähän — ja kerro minulle!

OGOOT.

Kiitoksia, tätseni! Kiitoksia, että tahdot kuunnella minua! Oi Jumala, kuinka minä — (Itkee.)

ROUVA FALK.

Niin —! Niin —! — Kerro ihan suoraan!

OGOOT. Niin ... minä olin viikon päivät kuumeessa ... luulin itseni sairaaksi... Muut kysyivät, mikä minua vaivasi. Sitä en todellakaan tietänyt. Tuhat asiaa olisi kerrottavaa siltä ajalta; mutta sinä et ymmärtäisi niitä.

ROUVA FALK.

Kyllä sentään.

OGOOT. Ei, mahdotonta! Enkä minä *taidakaan*... Kovin vaikea oli minun silloin olla ... ja nyt on aivan suloinen...

ROUVA FALK.

Jätä se vielä! Mutta kuinka se selveni sinulle?

OGOOT.

Hän puhutteli minua — suorastaan!

ROUVA FALK.

Hän kosi?

OGOOT.

Niin juuri. Voi, minä tunnen punastuvani jälleen, kun ajattelen tuota.

ROUVA FALK.

Käytit itsesi tyhmästi.

OGOOT.

Voi, perin tyhmästi!

ROUVA FALK.

Mitä siis teit?

OGOOT. Minä kirkaisin, kirkaisin oikein aika lailla, ja juoksin — juoksin kotiin, sulloin kaikki arkkuuni ja sitä päätä höyrylaivaan.

ROUVA FALK.

Ja siinäkö kaikki?

OGOOT.

Kaikkiko? Se tapahtui ulkona kaikkein ihmisten nähden.

ROUVA FALK.

Mutta, Ogoot!

OGOOT. Kun se tuli noin hirveän odottamatta. En eläissäni ole peljästynyt niin. Enkä perästäpäin niin hävennyt. En tehnyt höyrylaivalla, koko matkalla muuta kuin itkin.

ROUVA FALK.

Mutta tulipa hän samalla laivalla.

OGOOT. Ajattelleppas, hän oli maitse matkustanut poikki niemekkeen ja toisella puolella nousut laivaan. Niin, sitä minä en tiennyt, ennen kuin hän istui ihan vastapäätä minua. Minä luulin vajoovani läpi kannen. Minä aioin nytkin juosta, mutta — voi, tati, en saattanut. Hän katsoi minuun kovin kummallisesti ja tarttui molempiin käsiini. Hän puhui; mutta en tiedä, mitä; päätäni oikein huimasi. Mutta nuot silmät, tati! Niin, et sinä ole nähnyt niitä — sentähden on sinun tunteminen niin — juuri niin...

ROUVA FALK.

Ei, lapsi.

OGOOT. Hänessä on jotain, kun hän noin istuu hiljaan toisen vieressä — se on aivan todellista. Ja kun hän silloin katselee minua ja sanoo ... minä en tarkota juuri sanoilla, näetkö ... mutta sanoo kuitenkin: kuinka rakas olet minulle! ... niin, minun käy väreet, — voi, tati! — Suutele minua, tati kulta! — Noin! Jumalan kiitos! Tiedätkös, mitä hän tänään sanoi?

ROUVA FALK.

En.

OGOOT. Se, joka on holhonut — hän käytti tuota, noin juhlallista sanaa; mutta hän onkin teologi — se, joka on holhonut tuommoista tyttöä ... tämä olen muka minä, tää, huomaappas; minä muistelin kaikkia virheitäni; hän saa kyllä aikansa tuntea ne —

ROUVA FALK.

No; se, joka on holhonut semmoista tyttöä, kuin sinä —

OGOOT. — kuin minä, lienee verraton!

ROUVA FALK.

Sinä olet kai oikein kehumalla kehunut minua?

OGOOT. Päinvastoin! Se oli silloin, kuin hän kaiken mokomin tahtoi tulla tänne ensin — ennen minua; hän oli velvollinen, sanoi hän, ottamaan vastaan ensi törmäyksen. Älä Jumalan tähden, minä sanoin; et sinä tunne häntä; hän murskaa sinut!

ROUVA FALK.

Mutta, Ogoot!

OGOOT. Silloin se oli, kuin hän sanoi: ei, se, joka on holhonut semmoista jne., jne. — Haa, nyt huomaa, että olet ollut ilkeä.

ROUVA FALK.

Minulla oli aamupuolella ollut harmia — ja minä erhetyin —

OGOOT. Tästälähin et saa koskaan enää harmia, sillä tiedäppäs, ihmiset ovat hyvin hyviä, ja nyt sinun pitää tulla heidän seuraansa jälleen. Sinä, joka itse olet niin hyvä —

ROUVA FALK.

Ei, en ole suinkaan hyvä.

OGOOT. Sinäkö? Sinun mieltäsi vaan on kovin vaikea arvata, täti! — Hei, mikähän nyt taas on?

ROUVA FALK.

Minä olen onneton, Ogoot!

OGOOT.

Mistä syystä, täti? Minunko tähteni?

ROUVA FALK. Sinä olet elämäni päivänsäde; sinä kaunistat, lämmität, pyyhit pois —; mutta juuri sentähden —!

OGOOT.

Juuri sentähden! Täti, en minä tajua sinua?

ROUVA FALK. Minä olen törkeä, olen kova, epäluuloinen, paha. Olen tuima, maltiton kuin ennen — kuten ainakin. Minkämöinen lienenkään hänen silmissään — ja sinun? Sanoppas! Enkö ole törkeä, paha, — mitä?

OGOOT.

Sinä olet ihanin koko maailmassa! Olet vaan hillitsemätön voimasi, urheutesi tähden, nuoruutesi...

ROUVA FALK. Ei, ei, ei, totuutta! Sitä ansaitseen! Sillä sinunpa tähtesi toki olen kahdeksan vuotta ollut ainoasti työväen parissa. Kaikki minun omani on tuleva sinun omaksesi. Ogoot, pidä siis minua arvossa! Sano minulle totuus! Enkö minä ole ... miksi sitä sanoisin —? sano se suoraan, *sinä?*

OGOOT.

Kaunis!

ROUVA FALK. Ei, ei! En milloinkaan ole tuntenut niinkuin nyt, että olen nämät kahdeksan vuotta ollut vuoristossa. Kaikki kirjat maailman suurista liikkeistä tuolla ulkona eivät ole tuottaneet kylliksi valoa. Ne himmenevät ihmishyöriän ensimmäisestä elonsäteen vilkauksesta. Ja sinun uusi pukusi, muotikas hattusikin ... nuot värit, niitten yhdistykset osottavat kehittyntä kauneuden aistia, jota ei minulla enää ole; niissä ilakoi tuhansittain mielijohteita, joita en minä ole pitänyt silmällä. Sinun olentosi levittää tänne tuoksun jostakin ikiraikkaasta, joka ei enää ole olemassa minua varten. Sinä olet ihan kevyt, vilkas, mielittelevä ympärilläni; kaikki täällä muuttuu vanhaksi, katkonaiseksi, ... mutta minä kaikkein enimmäin!

OGOOT. Ei, nyt minun täytyy puhua sinulle, mitä hän sanoi, koska et tahdo uskoa minua itseä.

ROUVA FALK.

Eipä hän tuntenutkaan minua?

OGOOT. Ei, se onkin vaan välillisesti sinusta; sillä hän sanoi, ettei hän milloinkaan ollut niin halannut tuntea ketäkään ihmistä, kuin hän nyt halasi tuntea sinua. Sillä minun kanssani seurustellen oli hän saanut ilmi sinut — hän käytti aina tuota lausetta! — ja se on välttämättömästi oleva —

ROUVA FALK. Ei, ei enempää! Minä en kestä sitä! — Että se juuri oli hän, jota me —

OGOOT.

— Olemme niin vihanneet! — niin, eikö se ole kummallista?

ROUVA FALK.

Ensi kerralla, kun lennät ulos —

OGOOT.

Niin, eiköhän? —

ROUVA FALK.

Tuot sinä helman täyden sovitusta ja rakkautta!

OGOOT. Mutta kenelle tulee siitä kunnia, täti, jos ei sinulle, sinulle, joka olet "holhonut" minua — puhuaksemme teologeihin tapaan. Ja sinä vaikeroitset, ettäs täällä kotona istuessas olet muuttunut törkeäksi ja pahaksi — ja tiesi mitä kaikkia, sinä, joka tehtaastasi saatat laskea ulos semmoisen voitonjumalattaren.

ROUVA FALK. Ei, en vaikeroitse, kun minä näen, kuulen — kun omaan sinut! Semmoisesta hyvästä joutaa jotain maksaakin. Olenhan ollut itsekäs, kun olen luullut siinä olleen liaksi! — Tämä on kevät sinulle —! Ja minulle —?

OGOOT.

Sinulle? Hei, mikä sinun nyt jälleen on?

ROUVA FALK.

Tulin ajatelleeksi, että tehtäväni nyt on tehty.

OGOOT. Sinunko —? Sinä, joka —? Hei, nyt sinä huolestutat minua tuommoisella.

ROUVA FALK. Se olisi suurin synti! Minä olen iloinen, — iloinen! Sen vakuutan; mutta sinä tunnet —

OGOOT. — vallattomat, käsittämättömät mielenvaihtosi, niin!

ROUVA FALK.

Mene nyt, lapsi, — ja tuo hän tänne!

OGOOT. Oi taivas, kuinka se soi: tuo hän tänne! (Menee, seisautuu.) Kiitoksia, hyvä, kaunis, herttainen täti!

ROUVA FALK (heittäytyy pöydän ääreen pää käsivarsilleen).

OGOOT (kuullaan ulkoa).

Jo, tule!

HAGBART (kaukaa).

Todellako?

OGOOT.

Tule pian!

HAGBART (ulkopuolella, lähempänä).

Onkohan se totta?

OGOOT.

Saat itse nähdä!

ROUVA FALK (nousee ylös, pyyhkii silmiänsä ja menee hymyillen heitä vastaan).

OGOOT.

Täti, tässä hän on!

HAGBART.

Hyvä rouva!

ROUVA FALK.

Suokaa anteeksi!

HAGBART. Mitähän? — Ei, antakaa te minulle anteeksi, hyvä rouva! En minä saanut sitä sanoneeksi. Minä —

OGOOT.

Siitä saamme puhua toisten. Anna nyt tädin katsoa sinua!

ROUVA FALK. *Te* ette suinkaan petä toisianne. Sen näen.

OGOOT.

Kummastipahan nyt puhuit, täti!

ROUVA FALK. Niin, rakastakaa toisianne! Saattakaa ihanuutta, lämmintä, vilkkautta näihin kylmiin suojuksiin.

OGOOT.

No, mutta täti —!

ROUVA FALK.

Oletteko syleilleet toisianne?

OGOOT (poistuu vähän Hagbartista).

ROUVA FALK.

Syleilkäätte siis! (He syleilevät.)

OGOOT (juoksee Hagbartin luota tädin luokse).

Oi Jumala, itketkö sinä, täti —?

ROUVA FALK. Älä minusta huoli! — Oletteko puhunut tästä kasvatus-isällemme, piispalle?

HAGBART.

En vielä.

ROUVA FALK.

Vai ei vielä? — On siis vaikein asia jälellä, pelkään minä.

HAGBART.

Ei; kun olen näin kauas päässyt, ei mikään enää voi minua estää!

OGOOT.

Kuuletko, täti?

Esirippu lankee.

TOINEN TAPPAUS.

Huone piispan luona. Perällä ovi, josta mennään toiseen suureen huoneeseen; paitsi sitä ovi oikealla puolella katsojista päin. Akkunoita vasemmalla puolella. Eteisimmän akkunan kohdalla nojatuoli. Sen takana kirjoituspöytä tuolinensa. Oikealla puolella oven vieressä sohva, ja tuoleja asetettu sen eteen ja sivuille sekä peräpuolelle.

Ensimmäinen kohta.

PIISPA (sohvassa). Sanot aina, että olet tehnyt vakuutuksesi mukaan, Hagbartini! No niin; kiellätkö minua tekemästä samoin?

HAGBART. Pyydänhän vaan, setä, että tahtoisit ensin nähdä häntä, puhutella häntä.

PIISPA. Mutta, kunhan en tahdo? Se jo on ikävää, että olet valinnut elämän seuratoverin itsellesi meidän keskuutemme ulkopuolelta; — kuitenkin on hän päivästä päivään tullut meille rakkaammaksi. Hänen hyväksensä teemme kaikki. Mutta sen enempää ei. — Tahdotko lukea kirjettä?

HAGBART.

En.

PIISPA.

Se sinun toki tarvitsisi lukea. Ei se ole epäkohtelias.

HAGBART. Tunnenhan minä sinun lempeän tapasi. Mutta asian tähden, setä, — asian!

PIISPA.

Niin, — sitä en saata muuttaa.

HAGBART.

Etkö kuitenkaan saattaisi lykätä kirjeen lähettämistä toistaiseksi?

PIISPA.

Se on jo lähetetty.

HAGBART.

Se on jo lähetetty!

PIISPA.

Aamulla. — Niin! — Siihen ei mitään enää voi.

HAGBART.

Setä, sinä olet kova!

PIISPA. Kuinka saatat sanoa niin, Hagbart? En puhu siitä mitään, että heität teologisen tien. *Yksi* sen tietää, kuinka sitä suren. (Nousee ylös.) Mutta siitä en ole puhumatta, että minun keskuuteeni vedät semmoisen ihmisen, joka ei kanna edes miehensä nimeä. Tiedämmekö, ken hänen miehensä oli? Hän sekä joutui naimisiin, että erosi ulkomailla. Emmekä tunne hänen myöhäisempääkään elämäänsä; se on tuskin ollut moitteetonta. Tänne muutettuansa ei hän ole kertaakaan käynyt kirkossa. Hän on elänyt kovin kummallisella tavalla, ja viime aikoina sallinut erään miehen, jolla on huono maine, käyskellä luonansa.

HAGBART.

Kenraali Rosen'in?

PIISPA. Niin, kenraali Rosen'in; joka on melkein juomari. Irstainenkin on hän varmaan.

HAGBART.

Hän käy muuten joka paikassa. Hän käy täälläkin.

PIISPA. Kenraali tuli sotatanterella mainioksi; hänellä on monta seurueelämän lahjaa, arvokkaita tuttavuuksia. Semmoistapahan elämä on.

HAGBART.

Mutta rouva Falk kielletään tulemasta?

PIISPA.

Hän on nainen.

HAGBART.

Kauanko kärsittänee, että tuommoista erotusta tehdään?

PIISPA. Kas, kas; jouduttiinko siihenkin? — Monta tietoa oletkin hankkinut itsellesi viime aikoina?

HAGBART.

Jos olisit edes kerran puhutellut rouva Falkia, sinäkin!

PIISPA. Kuules, minä puhun sinulle jotain, Hagbart! Aessori Röst, joka asuu siellä maalla, on usein nähnyt kenraalin tulevan rouva Falkin luota perin sopimattomalla ajalla. — Sen laatuksia naisia minä en puhuttele.

HAGBART.

Mutta sen laatuksia miehiä.

PIISPA.

Niinkuin sanoin, sen on toinen laita.

HAGBART. Vai niin. — Rouva Falkin kohta kenraalin suhteen ei ole mikään muu kuin säälin.

PIISPA.

Onko kenraali siis tuntenut hänet ennen?

HAGBART.

Arvattavasti. Oli kuinka oli, pitää hän totista huolta kenraalista. Sitä ei tee kukaan muu.

PIISPA.

Hänellä on kai erinäinen syy.

HAGBART. Sanonko minä syyn? Hänellä on enemmän sydäntä, kuin meillä muilla; enemmän voimaa altistua, kuin meillä. Hän on paljon jaloluontoisempi, on edistynyt perinpohjaisemmaksi, tiedollisesti niinkuin siveellisestikin, kuin kukaan meistä.

PIISPA.

Minä kuuntelen sinua mitä suurimmalla kummastuksella!

HAGBART.

Vaan älä käsitä minua väärin! Hänelläkin on vikansa.

PIISPA.

Vai on hänellä sentään niitä! — Minulla on eräs vakava pyyntö sinulle, Hagbart. Matkusta pois ajaksi.

HAGBART.

Matkustaa pois!

PIISPA.

Setäsi, professorin luoksi, esimerkiksi. Viikoksi tai pariksi vaan. Sinun tarvitsee päästä selville — sekä yhdessä että toisessa asiassa. Sinä olet kovasti kiihdyksissä.

HAGBART.

Niin olen; mutta —

PIISPA.

Sano!

HAGBART. Olen ollut kiihdyksissä kauemmin kuin luuletkaan. Nimittäin siitä päivästä asti talvella, jolloin puhuin niin väärin rouva Falkista.

PIISPA.

Ei juuri väärin; mutta —

HAGBART. Väärin aivan! Se oli elämäni kohtalon käänнин. Tuommoiseen vimmaan oli minun joutuminen. Nyt vihdoin kauhistuin itseäni, — niin, en tahdo vaivata sinua kaikella pitkällä taistelullani; sitä et nähnyt; sillä minä en ollut täällä. Mutta kun lopulta sairastuin ja oli tuohon kylpypaikkaan lähteminen ja siellä sain nähdä Ogootin, — siinä oli enemmän kuin ikinä olin aavistanutkaan, oli terveys itse, oli uudenmoinen ihminen, oli elon oma ääni ja liikunto ylen viehättävässä ihanuudessa! Et taida arvatakaan, kuinka jo kohta silloin halusin saada nähdä sitäkin henkilöä, joka oli kasvattanut hänet. *Sen* sydämessä asui varmaan jotain semmoista, jota minä olin kaivannut, — aina kaivannut! Sillä kaikki täällä — nyt sen sanon! — oli tosiaankin ollut minusta luonnotonta; ja tukehuttaakseni tuota kaipausta itsessäni, sen vuoksi rupesin noin vimmatun ankaraksi muita kohtaan. — Nöyryttävä on tunnustaa tuommoista. Mutta se on totta. Olen aina ollut kömpelö ja tuima. — Mutta mitäpä aioin sanoa?

PIISPA.

Aioit tietysti puhua rouva Falkista.

HAGBART. Niin. — Setä armas, älä nyt ajattele pahaa. Mutta en ole voinut olla yhtäkään näistä päivistä erinänsä hänestä.

PIISPA.

Se on siis hän, jonka kanssa olet puhunut.

HAGBART. Totta kai! — Niin, niin, myös Ogootin kanssa. Sinä kehotat minua lähtemään pois. En

saata! Jos taitaisin tehdä itseni taikka ajan kaksinkertaiseksi, — tuolla, hänen luonansa, se ei riittäisi. Ei, nyt olen osannut perille! Nyt en saata lähteä minnekään.

PIISPA.

Ja tuosta sanot sinä: osannut perille! Poika parka!

HAGBART. Niin, en minä osaa puhua kanssasi. Sinä et ymmärrä minua paremmin, kuin silloin, kuin panit isoäidin kirjaston ylös ullakkoon.

PIISPA. Niin, minä näen, ettäs olet vetänyt sen esille jälleen. No; sinulla on oma ehtosi yhdessä niinkuin toisessakin. Et saata sanoa minun käyttäneen väkivaltaa.

HAGBART.

En, setä, sinä olet hyvä — minua kohtaan.

PIISPA. Mutta tässä on jotain uutta tullut lisää. Olen huomannut sen jo ennen tätä päivää.

HAGBART.

Mitä tarkoitat?

PIISPA.

Sinä olet tässä keskustelussa maininnut korkeintaan kaksi kertaa Ogootin nimeä.

HAGBART.

Emmepähän nyt puhukaan Ogootista.

PIISPA.

Etkö rakasta häntä enää?

HAGBART. Josko rakastan Ogootia? (Hymyilee.) Saatatko kysyä? — Sinä tarkoitat —?

PIISPA.

Niin, tarkoitan —

HAGBART (hymyilee jälleen).

Ei, se on väärä käsitys, setä kulta!

PIISPA. Minä sanon vielä: lähde pois viikoksi tai pariaksi, Hagbart! Katsele kaukaa — itseäsi ja muita!

HAGBART. Se on mahdotonta! Ihan mahdotonta, setä! Se on, kuin sanoisit minulle: pane maata ja nuku, Hagbart, viikko tai kaksi; se olisi hyödyksesi! — Ei, nyt ovat vihdoin, niin, vihdoin kaikki voimani liikkeellä; ja niitten liike on välisti niin väkevä, että tuskin voin sitä hillitä.

PIISPA.

Juuri sentähden.

HAGBART.

Juuri sentähden olkoon sillänsä, setä. Kerran elämässäni sillänsä. — Ei, nyt minun täytyy jäädä tänne! Niin, hyvää huomenta, setä. Minun tarvitsee mennä hetkeksi kävelemään.

PIISPA.

Nimittäin katsomaan rouva Falkia.

HAGBART (hymyilee). Paha kyllä, etten rohkene mennä sinne ennen kuin iltapuolella; sillä eilen olin siellä koko päivän. — Mutta kaikki ajatukseni ovat tästä puheestamme tulleet liikkeelle jälleen, ja kun ei ole ketään, jonka kanssa niitä tyydyttäisin, täytyy minun mennä ulos kävelemään. Kiitoksia, setä! sinä olet tosiaankin kärsivällinen minun suhteeni!

PIISPA.

Sinä et siis tahdo lukea kirjettä?

HAGBART. Se on totta, — kirjettä! Luohan se koko asian epätoivoisuuteen taas; kuinka sitä saatoin unhottaa?

PIISPA. Niin, huomaas nyt itse, kuinka epäselväksi ja löyhäksi kaikki sinussa on käynyt. Sinun tarvitsee tointua jälleen. Matkusta pois!

HAGBART.

Mahdotonta! — Hyvästi, setä!

PIISPA.

Tuossa tulee isoäiti!

Toinen kohtaus.

HAGBART.

Hyvää huomenta, mummu! Oletko nukkunut hyvästi?

ISOÄITI (tullessaan peräpuolelta).

Erittäin hyvästi!

CORNELIA (joka taluttaa häntä).

On todellakin nukkunut hyvän kappaleen päivääkin.

PIISPA.

Se ilahuttaa minua, isoäiti! (Tarttuu hänen toiseen käsivarteensa.)

ISOÄITI.

Ei sinun tarvitse puhua niin lujaan. Selkeä päivä tänään. Kuulen hyvin. (Hagbartille.) Et sinä tullut minun luokseni eilen illalla?

HAGBART.

Tulin niin myöhään kotiin, mummu.

ISOÄITI.

Ei sinun tarvitse ollenkaan puhua noin lujaan.

CORNELIA.

Hän on aina kuulevinansa hyvin.

ISOÄITI (on tällä aikaa viety akkunan vieriseen isoon tuoliin).

Tämä on hyvä paikka...

PIISPA.

Ja minua ilahuttaa joka päivä, jona istut siinä! —

ISOÄITI.

Akkuna tuossa ... ja peili tuossa ulkona.

CORNELIA.

Niin, siitä saattaa nähdä kaikki.

ISOÄITI.

Kuinka ne huutavat, kaikki ihmiset!

PIISPA.

Sallitko minun nyt mennä muuttamaan ylleni?

(Menee oikealle.)

CORNELIA.

Halaisitko jotakin?

ISOÄITI.

En, Suuri kiitosta!

(Cornelia menee ulos peräpuolelta.)

HAGBART.

Armas mummu kulta! Sinä olet ainoa täällä, joka ymmärrät minua!

ISOÄITI (koettaa katsella ympärillensä).

Olemmeko kahden?

HAGBART.

Olemme.

ISOÄITI.

Meneekös piispa tervehtimään rouva Falkia?

HAGBART.

Ei, paratkoon; hän on kirjottanut vielä toisen kirjeen.

ISOÄITI.

Sen arvasin.

HAGBART. Eikö se ole hirveää, kun ei hän tahdo nähdä häntä, ennen kuin hän tuomitsee.

ISOÄITI.

Ne *ovat* semmoisia nuot... Olemmeko kahden?

HAGBART.

Olemme, mummu! —

ISOÄITI.

Mutta ole kärsivällinen, Hagbart! Sinä olit tuonain samankaltainen.

HAGBART.

Niin olin, mummu!

ISOÄITI. Minä olen nähnyt monta polvea ... monta tapaa. Minun aikanani oltiin suvaitsevaisia.

HAGBART.

Minulla on suuri ilo kirjoistasi, mummu!

ISOÄITI.

Niin, eiköhän? — Olemmeko kahden?

HAGBART.

Olemme, mummu!

ISOÄITI.

Minä olen oikein rakastunut sinun morsiameesi, Hagbart.

Hän on niinkuin tytöt minun aikanani.

HAGBART.

Uljas, vai kuinka?

ISOÄITI. Vapaa, itsenäinen. — Nyt on joku aika oltu toisin. — — Olemmeko kahden?

HAGBART.

Olemme.

ISOÄITI.

Mene naimisiin ... niin muutan sinun luoksesi ... ja hänen. Hiljaa!

HAGBART.

Todellako?

ISOÄITI.

Hiljaa! (Katsoo ulos.) Tuolla tulee asessori rouvineen.

CORNELIA (peräovesta).

Asessori rouvinensa tulee! Sano sedällesi!

HAGBART.

Kyllä.

ISOÄITI.

Se aavisti minua. He tulivat eilen maalta.

HAGBART.

Hyvästi siis, mummu!

ISOÄITI.

Hyvästi, poikaseni!

Kolmas kohtaus.

CORNELIA (avaa peräoven).
Tehkää niin hyvin!

ROUVA RÖST. Paljon kiitoksia! Suokaa anteeksi, että tulemme näin varhain. Mutta tulimme eilen maalta. Ja mieheni menee tänään hetkeksi oikeustoon.

ASESSORI RÖST.
Menen tänään oikeustoon.

PIISPA (oikealta puolelta).
Tervetultuanne!

MOLEMMAT.
Kiitoksia!

ROUVA RÖST.
Suokaa anteeksi, että tulemme näin varhain. Mutta tulimme eilen maalta.
Ja mieheni menee tänään oikeustoon.

ASESSORI RÖST.
Menen hetkeksi oikeustoon.

PIISPA.
Minä tiedän sen.

ROUVA RÖST.
Tuollapa on isoäiti jo paikallansa!

ASESSORI RÖST.
Hyvää huomenta, hyvä rouva kulta!

ROUVA RÖST.
Hyvää huomenta; — ei, herran tähden; istukaatte!

ISOÄITI.
Hoo, kyllä minä —

ASESSORI RÖST.
Oi sitä, jolla olisi teidän voimanne!

ROUVA RÖST.
Mieheni sanoi juuri eilen illalla neidelle...

ISOÄITI. Teidän ei tarvitse vaivata itseänne noin. — Minä kuulen hyvin. (Toiset iskevät silmää keskenänsä.)

ASESSORI RÖST. Sanoin juuri eilen illalla neidelle; me tapasimme pikimmältä toinen toisemme rukouksissa: —

ISOÄITI.
Minä tiedän sen.

ASESSORI RÖST. "En ole ikinä nähnyt ketään kymmenennellä kymmenellä, joka olisi niin kaikinpuolin täysimielinen —

ROUVA RÖST. — niin täysimielinen." Ja tuommoinen terveys sitte! Minun miestäni on näinä aikoina vaivannut kova hengen-ahdistus.

ASESSORI RÖST.
Minua vaivaa hengen-ahdistus.

ROUVA RÖST.
Ja minun kynsitautilini — se, voi!

ISOÄITI.
Sitä tautia ei tunnettu minun aikanani.

ROUVA RÖST. Kuinka hän on suloinen; hän ei muista, että hänen aikanansa sairastettiin.

PIISPA.
Nyt on kuitenkin kaunis ilma.

ASESSORI RÖST. Oikein ihana ilma! Enkä käsitätäkään, että juuri nyt — Ei, älkää vaivatko itseänne, korkea-arvoinen —! Minä —

ROUVA RÖST.

Mieheni on mahtanut vilustua.

(Istutaan.)

CORNELIA.

Rukoushuoneessa eilen illalla kävi kylmä uho.

ASESSORI RÖST.

Mutta me istuimme perimmäisessä sopessa.

ROUVA RÖST. Me istuimme perimmäisessä sopessa. Se esti meitä tervehtimästä teidän korkea-arvoisuuttanne.

PIISPA.

Siellä oli paljon väkeä.

ASESSORI RÖST ROUVINEEN ja CORNELIA.

Paljon väkeä.

ROUVA RÖST. Siinä miehessä olette, teidän korkea-arvoisuutenne, saanut hyvän apulaisen.

ASESSORI RÖST.

Niin, siitä olivat kaikki yksimieliset.

PIISPA.

Jospa vaan hän olisi niin sanoakseni käytännöllinen. Nyt on pahat ajat.

KAIKKI KOLME.

Pahat ajat.

ROUVA RÖST. Kuulimme juuri eilen, — niin, en saattanut kysyä neideltä siitä; tuli niin paljon väkeä tervehtimään meitä, — kuulimme juuri —

ASESSORI RÖST. — ja siinä on syy, minkätähden tänään tulimme tänne; — me käymme aina suoraan.

ROUVA RÖST.

Suoraan! Se on mieheni mielisana.

PIISPA.

Arvattavasti Hagbartin — kihlauksesta?

MOLEMMAT. — neiti Falkin kanssa?

CORNELIA.

Niin, niin on laita.

ROUVA RÖST.

Todellako?

CORNELIA.

Veljeni arveli, ettei hänellä ole oikeutta vastustaa sitä.

ASESSORI RÖST.

Vai niin. Tuntuneehan se teistä raskaalta, teidän korkea-arvoisuutenne!

PIISPA.

Sitä ei voi kieltää.

ROUVA RÖST.

Kuinka kandidati Tallhaug onkin muuttunut!

ASESSORI RÖST.

Hän, joka äskettäin —!

PIISPA. Tämän aikaisia nuoria ihmisiä, hyvä rouva, ei saa siinä kohden tuomita liian ankarasti.

ASESSORI RÖST.

Ajan henki!

PIISPA. Muuten täytyy minun sanoa, ettei tuo tyttö ole juuri vastenmielinen minulle.

CORNELIA. Veljeni pitää hänestä sangen paljon, vaikka tytön käytös hänen mielestensä on jokseenkin rohkea ja ajattelematon.

ROUVA RÖST.

Mutta hänen kasvatus-äitinsä!

ASESSORI RÖST.

Niin, hänen kasvatus-äitinsä!

CORNELIA.

Veljeni ei aio mennä hänen luoksensa.

MOLEMMAT.

Todella!

ROUVA RÖST.

Kuinka se ilahuttaa meitä!

ASESSORI RÖST. Sitähän juuri halusimme tietää! Kaikki ihmiset, jotka eilen tulivat vastaamme, olivat levottomat siitä.

ROUVA RÖST.

Kaikki! Me olimme huolissamme.

CORNELIA.

Veljeni on kirjottanut hänelle ja koettanut viitata sitä.

ASESSORI RÖST.

Tietysti!

ROUVA RÖST.

Se ilahuttaa meitä!

ISOÄITI.

Yhdet vaunut seisattuivat oven eteen.

CORNELIA.

Minustakin oli aivan kuin olisin kuullut vaunut.

(Nousee seisoalle.)

ISOÄITI.

Rouvasihminen astuu ulos.

ROUVA RÖST. Rouvasihminen? — Oi jumala, eihän se kuitenkaan —? (On noussut seisoalle.)

ASESSORI RÖST.

Mitäs sanot? (Nousee seisoalle.)

CORNELIA.

Sillä on silmikko.

ROUVA RÖST.

Luulen tosiaankin —? Tule, Röst, sinä, joka tunnet —?

ASESSORI RÖST.

Se on hän; minä tunnen kuskin! Hannuksen!

PIISPA (joka on noussut seisoalle).

Saattaahan se olla neiti Ogot.

CORNELIA.

Ei, ei se hän ole. — Nyt on hän jo sisällä; mitä meidän on —?

ROUVA RÖST.

Eikö hän ole saanut kirjettänne, teidän korkea-arvoisuutenne?

PIISPA.

On, aamulla.

ASESSORI RÖST.

Ja kuitenkin —?

PIISPA. Kenties juuri sen vuoksi. Hm! — Sinun, Cornelia, on meneminen ottamaan —

CORNELIA.

Ei millään muotoa! Ei ikinä! —

ROUVA RÖST (miehellensä).

Tule, ystäväni! Lähdetään joutuin! (Etsii parasolliansa.) Parasollini?

PIISPA (hiljaa).

Viipykää ennemmin vähäisen, herra asessori!

ASESSORI RÖST.

A-haa!

ROUVA RÖST.

Parasollini! — En löydä parasolliani. —

ASESSORI RÖST.

Kun pidät sitä kädessäsi, hyväseni!

ROUVA RÖST.

No, niinpä pidän! Kas kuinka olen säikähtynyt. — Tule joutuin!

Saatammeko mennä tämän kautta?

ASESSORI RÖST.

Piispan sänkykamarin!

ROUVA RÖST. Voi! — Mutta kun sinä olet muassa, Röst? Muutenhan tulemme häntä vastaan? Sinä seisot paikassasi! Ethän toki aikone —?

ASESSORI RÖST.

Odotetaan vähän.

ROUVA RÖST. Odotetaan? Ettäs saat puhutella häntä? Voi noita miehiä, kaikki ne ovat yhtäläisiä!

PIISPA.

Mutta pitäisihän toki jonkun —! Cornelia!

CORNELIA.

Ei sinä ikänä! Minä en liikahda!

ISOÄITI.

Gracchus!

PIISPA.

Mikä on, isoäiti?

ROUVA RÖST.

Nyt ryhtyy vanhuskin siihen. Arvasin sen!

ISOÄITI.

Kohteliaisuus on jokaisen velvollisuus.

PIISPA. Sillä olet oikeassa! (Menee perällepäin; samassa naputetaan ulkopuolella.) Tehkää niin hyvin!

(Ovi avataan; rouva Falk astuu sisään.)

Neljäs kohtaus.

ROUVA RÖST.

Se on hän!

ASESSORI RÖST.

Ole nyt huoleti!

ROUVA RÖST.
Etkö nytkään —?

ROUVA FALK.
Suokaa anteeksi; te olette piispa?

PIISPA.
Niin, hyvä rouva! — Minua kunnioittaa tulollansa —?

ROUVA FALK.
Rouva Falk.

PIISPA. Saanko esittää sisareni? — Herra asessori Röst; — rouva Röst, — ja tässä — (Tulevat edemmäksi.)

ROUVA FALK.
Rouva "isoäiti", ma arvaan?

PIISPA.
Niin. — Saanko, isoäiti, esittää sinulle rouva Falkin?

ISOÄITI (nousee seisoalle).
Minua ilahuttaa nähdä teitä, rouva.

ROUVA RÖST ja CORNELIA.
Mitä hän sanookaan?

ISOÄITI. Suvun vanhimpana — ainoa ansio, joka minulla on — sanon teille: tervetultuanne!

ROUVA FALK (säpsähtää, polvistuu ja suutelee hänen kättänsä).

ROUVA RÖST.
Voi ijankaikkinen —!

CORNELIA.
No!

ROUVA RÖST.
Mennään pois täältä!

ASESSORI RÖST (hiljaan).
Mielittekö, teidän korkea-arvoisuutenne —?

PIISPA (samoin).
Kiitoksia! Nyt on minun kuitenkin täytyminen.

ASESSORI RÖST.
Hyvää huomenta siis!

PIISPA. Hartain kiitos käynnistännne ja että niin suoraan käännyitte minuun itseän.

ROUVA RÖST.
Se on meidän tapamme, teidän korkea-arvoisuutenne. Hyvää huomenta!

CORNELIA (kun hänelle aiotaan sanoa jäähyväiset).
Minä tulen myös.

ASESSORI RÖST (isoäidille).
Aina yhtä oivaa terveyttä, hyvä rouva!

ROUVA RÖST. Voikaa hyvin, rouva! Ei, älkää vaivatko itseänne. Vaivaannuittepa vastikään liiaksi.

ISOÄITI.
Samoin, samoin.

MOLEMMAT.
Samoin —?

PIISPA.
Hän luuli teidän sanoneen: voikaa hyvin — tai jotain semmoista.

MOLEMMAT.

No niin muodoin! (Nauravat. Sen jälkeen mitä totisin kumarrus rouva Falkille. Cornelia ja piispa saattaa heitä; jälkimäinen palaa puolimatkalta.)

PIISPA.

Tehkää hyvin ja istukaa!

ROUVA FALK. Olette tänään lähettänyt minulle kirjeen. (Odottaa turhaan vastausta piispalta.) Siinä viittaatte kohteliaasti, ettei perheenne saata seurustella minun kanssani.

PIISPA. Luulin, hyvä rouva, ettette halajaisi mitään seurustelua nyt enemmän, kuin ennenkään.

ROUVA FALK. Joka todenperäisesti on sama, kuin, että antaisin noille kahdelle nuorelle omaisuuteni ja minä itse ajettaisiin pois.

PIISPA.

Tuo selitys on teidän omanne, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Veljenne poika on kai sanonut teille, ettei omaisuuteni riitä elättämään perhettä täällä ja minua muualla.

PIISPA.

Tosin kyllä. Mutta eikö omaisuutta sovi myydä?

ROUVA FALK. — Ja meidän kaikin lähteä pois, tarkotatteko sitä, teidän korkea-arvoisuutenne? Sopii kyllä; mutta vasta nyt tuosta omaisuudesta jotain tulee; nyt päähän saadaan rautatiekin. — Ja ompa se jo vanha suvussakin.

PIISPA.

Se on hyvin kaunis.

ROUVA FALK.

Se on tullut meille rakkaaksi.

PIISPA.

Minusta on ikävä, että asian laita on tuommoinen.

ROUVA FALK. Kenties se siis vaikuttaa vähän päätökseenne, teidän korkea-arvoisuutenne?

PIISPA.

Minun päätökseni, hyvä rouva, ei saa riippua teidän omaisuudestanne.

ROUVA FALK.

Olenko näinä kahdeksana vuotena loukannut teitä? Taikka ketään täällä?

PIISPA.

Tiedätte, rouva, itse, ettette ole sitä tehnyt.

ROUVA FALK. Taikka lienenkö ehkä kasvattanut sisareni tytärtä niin, että siitä syystä —?

PIISPA.

Sisarenne tyttärestä on teillä kunnia, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Ehkä on siis väkeni valittanut minua vastaan? taikka joku väkeäni vastaan?

PIISPA. Ei, rouva kulta, kukaan, ei ankarinkaan, saata muuta sanoa, kuin että siinä suhteessa olette ollut oikeana esikuvana.

ROUVA FALK.

Mikähän se siis on?

PIISPA.

Tuskin vaatinette, että minä naiselle —

ROUVA FALK.

Minä autan teitä. Se on minun entisyyteni.

PIISPA.

No, koska itse sitä sanotte, — niin on.

ROUVA FALK. Eiköhän mikään saata sovittaa entisyyttä — semmoista, jota ette paitsi sitä tunne?

PIISPA.

En ole nähnyt teidän etsivän sen sovitusta, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Tarkotatte sitä, ettette ole nähnyt minua ripillä eikä kirkossa?

PIISPA.

Niin, rouva.

ROUVA FALK.

Tahdotteko minua etsimään sovitusta valhettelemalla?

PIISPA.

En; mutta se on ainoa varma tie.

ROUVA FALK.

On muitakin; minä olen valinnut työn ja velvollisuuden tien.

PIISPA. Sanoin: ainoa varma tie, hyvä rouva. — Teidän tienne ei varjele kiusauksista.

ROUVA FALK.

Tarkotatte siis jotain erinäistä? — Autanko teitä kerran vielä?
Kenraali Rosen.

PIISPA.

Oikein, rouva.

ROUVA FALK.

Minun pitäisi poistaa hänet?

PIISPA.

Niin.

ROUVA FALK.

Mutta niinpä joutuisikin hän hukkaan. Ja paljon kelvollista on kenraali Rosenissa.

PIISPA.

Minun ei sovi, enkä minä tahdo sekaantua asioihin, joita en tunne; mutta ainoastaan joku maineeltansa taattu saattaa ryhtyä kenraali Rosenin kaltaisen miehen pelastamiseen.

ROUVA FALK.

Olette kyllä oikeassa.

PIISPA. Liian paljon panette alttiiksi, hyvä rouva, ettekä kuitenkaan ole varma perille pääsemisestä.

ROUVA FALK.

En. Mutta vielä on eräs kohta, jonka olette unhottanut.

PIISPA.

Ja se on?

ROUVA FALK.

Armeliaisuus.

PIISPA. Vai niin. — Niin. — Kun katsotte asiaa siltä kannalta, eihän minulla ole mitään sanomista.

ROUVA FALK.

Ette usko sitä?

PIISPA. Mielelläni soisin asian riippuvan siitä, mitä *minä* tässä luulen. Niin ei ole laita, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Mutta teidän on myöntäminen, että hyvää tulee tehdä — vaikkapa oman maineensa uhall.

PIISPA.

Epäilemättä.

ROUVA FALK. Kas, tuon minä käännän teitä vastaan, teidän korkea-arvoisuutenne! Mahdollista on, että aluksi menettäisitte jonkun osan seurakuntanne varmasta luottamuksesta, jos kävisitte minua tervehtimässä; mutta nyt tiedätte minun omasta suustani tuon huhun olevan perättömän ja että päinvastoin teidän tulee tukea minua tässä yrityksessäni. Ja niinpä teette hyvän työn noille kahdelle nuorelle ja minulle, kun ette työnnä minua pois luotanne. Olen nyt muutamia vuosia elänyt muitten hyväksi. Sitä ei saata tehdä ilman uhrauksitta, teidän korkea-arvoisuutenne, varsinkaan kun ei, niinkuin minäkin, vielä ole suinkaan elänyt ikäänsä loppuun.

PIISPA.

Tehän olette itse nuoruus, hyvä rouva!

ROUVA FALK. Ei aivan; mutta ilman taistelutta se ei ole tapahtunut. Ja nyt soisin saavani siitä vähän palkkaa. Ken ei sitä halajaisi! Tahtoisin saada elää yhdessä niitten kanssa, joitten hyväksi olen altistunut; tahtoisin nähdä heidän onnensa ja saattaa sen omakseni. Älkää riistäkö sitä minulta, teidän korkea-arvoisuutenne. Sillä se riippuu teistä!

PIISPA.

Minä en oikein käsitä, että se riippuisi minusta.

ROUVA FALK. Se riippuu teistä; sillä sillä hintaa, että minä suljettaisiin pois, ei kasvattityttäreni milloinkaan ota veljenne poikaa.

PIISPA.

Se huolettaisi minua, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Minä riensin tänne, ennenkuin hän sai tietää mitään. Kirjeen otin mukaani. Ottakaa se takaisin, teidän korkea-arvoisuutenne! (Hakee sitä.)

PIISPA.

Mikä on, hyvä rouva?

ROUVA FALK.

Kirje!

Minä laskin sen pulpetille, siitä ottaakseni sitä, kun olin pukeutunut itseni, ... ja kiireessäni ja pikaisuudessaani — unhotin sen! Nyt kirjottaa Ogoot rätinkejä samalla pulpetilla. Jos hän näkee teidän käsialanne? Kohta hän aavistaa jotain. Sillä olemmehan joka päivä vartoneet teitä.

PIISPA.

Siihen ei voine siis mitään.

ROUVA FALK. Voipi. Kun hän tulee tänne — sillä hän ymmärtää kaikki ja tulee heti — ettekö, teidän korkea-arvoisuutenne, itse menisi kohta häntä vastaan, ja sanoisi: — (Keskeytyy.)

PIISPA.

Ja sanoisi —?

ROUVA FALK. Olen hairahtunut. Ihminen on tuomittava — ei erhetyksensä, vaan saavuttamansa mukaan; ei uskonsa mukaan, vaan halunsa suhteen hyvyteen ja totuuteen. Sitä tahdon opettaa seurakunnalleni sillä tavoin, että ensi sunnuntaina tulen tervehtimään kasvatus-äitiänne. (Näkee isoäidin myötätuntoisuuden, tarttuu hänen käteensä ja kääntyy.) Hänkin, tämä kunnian-arvoinen, anoo puolestani! Hän on siltä ajalta, joka oli kärsivällisempi, kuin meidän aikamme, ainakin enemmän, kuin me vähässä sopessamme. Hänen pitkän ikänsä viisaus yhdistyy tuohon sanaan: ole kärsivällinen!

PIISPA. Se on sellaista kärsivällisyyttä, hyvä rouva, jota meidän ei suvaita osottaa; sitä kärsivällisyyttä, joka hävittää erotuksen hyvän ja pahan välillä. Sen kärsivällisyyden tunsin isoäidin aikakausi; mutta sitä ei käy noudattaminen.

ROUVA FALK (menee pois isoäidin luota). Jos olen erhettynyt, jos olen halpa teidän korkean elämänkatsantonne mukaan, niin muistakaa, että palvelette sitä, joka oli syntisen ystävää.

PIISPA. Niin minäkin olen, kun tulette etsimään sielunne pelastusta; silloin teen kaikki.

ROUVA FALK. Auttakaa minua entisyyteni sovittamisessa! Se on minun suhteeni kaikki. Teidän suhteenne se ei ole paljon. Minä pyydän vaan vähän kohteliaisuutta, ei mitään solvausta! Minä asetan niin, että harvoin näemme toisiamme. Mutta älkää sulkeko minua pois; sillä se on yhtä, kuin heittää minut halveksittavaksi. Uskokaa minua: teille ei tule mitään häpeää minusta, ja noitten kahden kiitollisuus palkitsee hyvyytenne.

PIISPA. Minua pahottaa kovin seisoa semmoisena edessäni. Sillä älkää luulko minua kovaksi. Päinvastoin. Minun sydämelläni lepää tuhanten tuskallinen omatunto. Minä en uskalla rakkaan veljeni pojan tähden loukata noitten kunnioitettavaa luottamusta eikä yhteistä lakiamme. Siinä on jo paljon, että näin suuren kirkollisliikkeen aikana, kuin meidän nyt on — avaan piispan asunnon sisäpuolelle; minä en voi, en saa avata sitä myös sille naiselle, jota koko seurakunta, vaikkapa väärinkin, ... niin, hyvä rouva, en tahdo loukata teitä.

ROUVA FALK.

Todella!

PIISPA. Olkaa varma siitä, että se pahottaa mieltäni. Te olette minuun itseän vaikuttanut erittäin hyvin.

ISOÄITI (on tällä aikaa noussut seisolle ja rupee kävelemään).

ROUVA FALK.

Aiotte mennä?

(Piispa rientää syrjään vetämään erästä kellonnuorasta.)

ISOÄITI. Niin, — olen liian vanha riitaan. — Eikä olekaan, sen mukaan, mitä nyt olen kuullut — minulla mitään oikeutta istua täällä.

(Cornelia tulee, ottaa vastaan hänet ja menee hänen kanssaan ulos peräovesta.)

ROUVA FALK (esillä). Nyt saatan sanoa sen: teidän korkea-arvoisuutenne, te ette ole miehuullinen. Kasvoista kasvoihin minun kanssani tiedätte, mitä teidän tulee tehdä; mutta ette uskalla.

PIISPA.

Te olette nainen, — ja minä vaikenen.

ROUVA FALK. Sentähden, että olen nainen, olette te tänään sanonut minulle semmoisia asioita, joita ette olisi sanonut — esimerkiksi kenraali Rosenille, miehelle, joka, olipa hänen entisyytensä mikä tahansa — ja nykyisyytensä — käy herra piispan huoneessa.

PIISPA. Hän ei ole vast'edes täällä käyvä. Paitsi sitä täytyy myöntää, että tässä on erotus.

ROUVA FALK. Tosin on tässä erotus; mutta en luullut sen käyvän *sitä* suuntaa. Eikä myöskään, että teitä, herra piispa, oli pantu suojelemaan väkevämpää, vaan heikompa, ei ilmeistä pahetta, vaan suotta syytettyä.

PIISPA.

Luuletteko tämän keskustelun jatkamisen hyödyttävän?

Viides kohtaus.

OGOOT (aukaisee peräoven ja huutaa ovesa seisoen):
Täti!

ROUVA FALK.

Ogoot! Oi Jumala!

OGOOT (tullen).

Täti!

ROUVA FALK.

Sinä tiedät —? (Ogoot heittäytyy hänen syliinsä.) Lapseni!

OGOOT.

Minä ymmärsin sinun olevan täällä nyt; oi Jumala!

ROUVA FALK.

Malta mieltäs, lapseni!

OGOOT.

Ei, sitä en voi. Tässä on liian paljon.

PIISPA.

Tahdotteko, hyvät naiset, olla kahden kesken?

OGOOT.

Missä Hagbart on?

PIISPA.

Hän on mennyt ulos.

OGOOT. Oh, kuinka kuohuu ja humisee! Vai silläkö hintaa olin pääsevä tähän perheeseen, kasvatus-
äitini myymällä, hänen, jota rakastan ja kunnioitan korkeammin, kuin ketään maailmassa.

PIISPA.

Jatkammeko, hyvä rouva, vai —?

OGOOT. Jatkatteko? Mitä? Keskustelua kasvatus-äitini myymisestäkö? Ei, vaikka taivaan valtakuntaan
pääsisin, en menisi sinne ilman häntä.

PIISPA.

Lapsi, lapsi!

OGOOT. Niin, minun täytyy puhua; sieluni täytyy hengähtää. Mutta se on sieluni, että kaikin voimin,
henkeni perästä pysyn kiinni siinä, mitä rakastan.

PIISPA. Te olette nuori ja käytätte nuoren liiallisia lauseita. Mutta minusta on paras, että
katkaisemme tämän keskustelun; se ei kuitenkaan johdata mihinkään.

ROUVA FALK.

Lähtekäämme!

OGOOT.

Hagbart! (Hän näki Hagbartin oikeanpuolisessa ovesta ennenkuin toiset.)

HAGBART.

Kuulin äänesi ulos asti! Rouva Falk —!

OGOOT. Hagbart! (Rientää ylöspäin; mutta kun Hagbart kiiruhtaa häntä vastaan, peräytyy hän.) Ei,
älä koske minuun!

HAGBART.

Mutta! Ogot —?

OGOOT.

Miks'et ole voinut estää tätä? Et ole edes puhunut siitä minulle!

HAGBART.

Koska en tosiaankaan tietänyt siitä.

OGOOT. Semmoiset tietää, vaikk'ei sanaa sanottaisi. Mutta ei se ole ollut sydämelläsi! — Etkö
tietänyt siitä nyt?

HAGBART.

Tiesin; mutta —

OGOOT.

Etkä tullut syösten luoksemme!

HAGBART.

Se on totta ... minä...

OGOOT. Sinä olet ihan muissa asioissa. Ja minä, joka olen elänyt ainoasti tätä varten, saadakseni
kaikki sovitetuksi! Sen luulin tehdyksi sinun kauttasi.

HAGBART.

Sinä teet väärin, Ogot! Sillä mitä minä voin siihen —?

OGOOT. Ei, sinä elät unelmissa. Mutta sehän pitäisi sinun tietää, että minun kunniani ei saa muuttua
tätini häpeäksi, — että se on mahdottominta maan päällä.

HAGBART.

Niin, niin! Mutta tarvitseeko niin käydä? Minä muutan teille ja —

OGOOT.

Niin, sillä tapaa saattaa jokainen raukka tehdä.

ROUVA FALK.

Mutta, Ogoot!

OGOOT. Niin, sieluni on loukattu, petetty, solvaistu. Minun täytyy huutaa se julki! Sillä ei se ole vasta tänään, ei yksistään tämä.

ROUVA FALK.

Ei, sen ymmärrän. Mutta mikä se on? Sinä loukkaat hänen rakkauttansa.

OGOOT.

Hänen rakkauttansa!

ROUVA FALK.

Sinä olet ihan innossasi! Puhut maltittomasti!

OGOOT.

Ei, minä vaan *puhun* kerran!

ROUVA FALK (menee hänen luokseen; hiljaan). Vihaisia sanoja! Sinä, joka olet vaihtanut sielua hänen kanssaan rauhaisina ja hiljaisina hetkinä; sinä, joka olet tuntenut hänen uskollisen, puhtaan tahtonsa! Eihän hänen vertaistansa olekaan, Ogoot! —

OGOOT (poistuu hänestä).

Taukoo! Taukoo! Sinä et näe mitäkään!

ROUVA FALK.

Sinä olet ihan hurja, lapsi! Käytöksesi rupee käymään häpeäksi.

OGOOT. Ei, sitte on hänen käytöksensä suurempi häpeä. Sillä minuapa hän ei rakastakaan.

(Riekuu, juoksee pois piiloon.)

PIISPA (Hagbartille, hiljaan).

Nyt toivon, että lähdet pois muutamaksi päiväksi.

HAGBART (samaten).

Minä lähden.

PIISPA.

Tule!

(Hagbart seuraa häntä vasemmalle.)

Kuudes kohtaus.

OGOOT (tulee esiin).

Annatko minulle anteeksi?

ROUVA FALK.

Lähtekäämme kotiin!

OGOOT.

Mutta sano minulle joku hyvä sana!

ROUVA FALK.

En.

OGOOT.

Sano, ennen et pääse täältä pois.

ROUVA FALK.

En saata.

OGOOT.

Täti, en minä kadehdi sinua.

ROUVA FALK.

Vaiti! —

OGOOT. Mutta salli minun lähteä pois muutamaksi päiväksi, — salli minun tointua! (itkee.) Oi Jumala,

täti! rakastatko häntä? (Rouva Falk koettaa irtaantua hänestä.) Minä en enää rakasta häntä! Jumalan tähden, täti, jos rakastat häntä, niin ota hän!

ROUVA FALK. Mutta ole nyt vaiti edes täällä vieraassa paikkaa! — Jos et tahdo tulla, lähdän yksinani kotiin.

OGOOT.
Enkä minä tule milloinkaan perässä.

ROUVA FALK.
Sinä olet perin hurja!

OGOOT. Niin; jos ei sinun äänesi ole lempeä ja katseesi hyvä, en voi minä elää. Jumala siunatkoon sinua, täti, nyt ja kaikkina aikoina!

ROUVA FALK.
Lapsi!

OGOOT.
Noin!

ROUVA FALK.
Mennään kotiin!

OGOOT.
Mennään.

Esirippu lankee.

KOLMAS TAPAUS

Rouva Falkin puutarhassa. Vasemmalla puolella lystihuone pöytineen tuoleineen. Suurenmoinen kori, puolillansa omenia, on pöydällä.

Ensimmäinen kohtaaus.

ROUVA FALK.
Niin, milloin hevosia ei tarvita, Pedersen, mennään neittä noutamaan.
Saattaako se tapahtua tänään?

PEDERSEN.
Kyllä.

ROUVA FALK. Lähettäkää siis vaikka heti Hannus kahdella hevosella vuoristoon tuomaan häntä.
Hänen onkin siellä liian kylmä nyt.

PEDERSEN.
Sen teen. (Aikoo mennä.)

ROUVA FALK.
No, Pedersen? kuinka nyt on laitanne?

PEDERSEN.
Oh —!

ROUVA FALK.
Tulkaa luokseni illalla, niin koetamme jälleen jatkaa keskusteluitamme.

PEDERSEN.
Sitä olen kauan toivonut, rouva.

ROUVA FALK.
Niin — en ole kahdeksaan yhdeksään päivään oikein kyennyt.

PEDERSEN.

Olemme kaikki nähneet, että joku asia on teitä vaivannut.

ROUVA FALK.

Kullakin on huolensa.

(Pedersen odottaa; mutta kun rouva edellensä varovasti poimii omenia eräästä nuoresta puusta ja panee ne vähäiseen kantamaansa koriin, menee hän vasemmalle.)

Toinen kohtaus.

HAGBART (oikealta puolelta, seisoo hetken, ennenkuin häntä huomataan).

Rouva Falk!

ROUVA FALK (huudahtaa vähän).

HAGBART. Pyydän anteeksi! Hain teitä kaikkialta. Hyvää päivää! Olen juuri palannut.

ROUVA FALK.

Ogoot ei ole kotona.

HAGBART.

Minä tiedän sen. Onko hän ollut koko ajan poissa?

ROUVA FALK.

On.

HAGBART.

Viipyykö hän kauan vielä?

ROUVA FALK.

Minä lähetän tänäpäpä hevoset ylös. Niin lienee hän ylihuomenna täällä.

HAGBART.

Teitä, rouva, minun täytyy puhutella.

ROUVA FALK.

Ogootista?

HAGBART.

Ogootista myös.

ROUVA FALK.

Ette tahtoisi odottaa — toistaiseksi?

HAGBART.

Minä tulen höyrylaivasta suorastaan tänne. Ja ymmärrätte siis itse —

ROUVA FALK.

Mutta kun se koskee Ogootia, eikä hän ole —

HAGBART. Ogootista olen pian puhunut: hän oli oikeassa; — minä en vaan tietänyt siitä silloin —

ROUVA FALK.

— Oi Jumala! —

HAGBART.

Minä en rakasta Ogootia.

ROUVA FALK.

Mutta joshan Ogoot rakastaa teitä?

HAGBART. Hän osotti viimein, ettei hän sitä tee. Teille on hän varmaankin sanonut sen ihan suoraan.

ROUVA FALK. Ogoot oli — kuinka sitä sanoisin — liian kiihdyksissään, ettei voinut hänen sanaansa luottaa.

HAGBART. Hän on siis sanonut. Sen arvasin. Niin, olin varma siitä. — Ogoot ei rakasta minua; mutta teitä hän rakastaa, hyvä rouva. Hän tahtoo teitä onnelliseksi.

ROUVA FALK. Jos ette rakasta Ogootia, näyttää minusta siltä, kuin ei teidän olisi pitänyt tulla tänne.

HAGBART. Olette ehkä oikeassa. Mutta minä en tule samana miehenä tänne, kuin ennen; eikä myöskään samassa asiassa.

ROUVA FALK. Jos ette rakasta Ogootia, ei sovi teidän olla täällä; se minun täytyy vielä sanoa. Sen verran väliä tulee teidän pitää hänen suhteensa niinkuin minunkin.

HAGBART. Minä vakuutan, että juuri suurin välinpito on saattanut minut sinne, jossa nyt olen.

ROUVA FALK (joka tähän asti on koettanut seisoa paikallansa puun vieressä).

Siis menen *minä*.

HAGBART.

Te ette mene!

ROUVA FALK.

Minä en tunne teitä enää!

HAGBART. Jumalalle kiitos! Sillä entistä itseäni en paljon kunnioita. Moni saattaa tehdä tuon hätäpikaa; mutta minä olen tarvinnut aikaa saadakseni kaikki purjeeni järjestykseen.

ROUVA FALK.

En ymmärrä teitä.

HAGBART (hänen vielä puhuessansa ja aivan lähellä).

Te ymmärrätte minut!

ROUVA FALK.

Se on synti! Olkaa varoillanne!

HAGBART.

Kätenne vapisee —

ROUVA FALK.

Se ei ole totta!

HAGBART. "Älä herätä haltioita!" sanotaan. Se on turhaa puhetta. Sillä haltioita ovat elinvoimamme.

ROUVA FALK. Mutta niitä pitää ohjata. Se on minun elämäni kallis oppi, enkä luovu siitä.

HAGBART. Ellen uskoisi, että totuuden oma voima on ohjannut minua tänne, en seisoi tässä. Minulla on ollut pitkälinen työ. Side toisensa perästä on minun täytynyt avata, niin että voimat ovat saaneet paisua, kokoontua ja syöstä esiin. Tässä ne ovat, — ja nyt menemme yhdessä edemmäksi.

ROUVA FALK.

Se olisi saattanut käydä ilman tuota.

HAGBART. Minä rakastan teitä! Te se olette, jota olen rakastanut hänessä — ensi päivästä alkaen. Minä rakastan teitä.

ROUVA FALK.

Pitäkää minua arvossa! — Menkää!

HAGBART.

Leonarda!

ROUVA FALK.

Ei, ei, ei! (Pakenee.) Voi, miksi on tämä tullut!

HAGBART. Askel askelelta on se tullut. Vastarinta, tuo tuima ystävä, on pakottanut meitä. Oi, tule onnelliseksi, niinkuin minä nyt olen!

ROUVA FALK.

Minä en ansaitse onnellisuutta. En ole odottanut sitä.

HAGBART. Minä en tiedä, mitä kaikkia olette saanut kokea, tullaksenne semmoiseksi, kuin nyt olette — niin ihanaksi, hyväksi, niin todelliseksi.

Mutta sen tiedän, että jolleivät muut olisi tuominneet teitä hairauksistanne, minä en olisi rakastanut

teitä siitä, mitä olette saanut aikaan. Ja se, ma ajattelin, tuottaa minulle teidän kunnioitustanne.

ROUVA FALK. Ikuinen kiitos! — Mutta ihmiset vastustavat semmoista. He ovat sitä vastaan, että nuori mies kosii vanhanpuolista naista, ja milloin —

HAGBART. Ihmisten mieltä en ole milloinkaan kysynyt, en edes silloin, kuin olin lujimmissa siteissä. Ja nyt kysyn teitä, ainoastaan teitä!

ROUVA FALK. Ja minä vastaan: yksityinen saattaa menestyä ilman ihmisten myötätuntoisuutta, mutta ei kahdenkeskinen olo. Kylmä tuuli, joka puhaltaa, tunkee pian väliin.

HAGBART. Teidän vastatessanne tunnen sen, mitä itse sanon, aivan kankeaksi, juhlalliseksi, — aivan jähmäkkääksi. Mutta minun täytyy jatkaa, semmoisena kuin nyt kerran olen. Hyvä, armas, siitä hetkestä, kuin täysiksi tunsin, että minä teitä rakastin, on vaan yksi suuri asia ollut olemassa; — kaikki muut katosivat. Sentähden en tajua, mitä sanotte. Luuletteko, että tehdään työtä minun väsyttämisekseni? Ja että onnistuvat siinä?

ROUVA FALK.

Ei nyt, mutta sittemmin. Se aika tulee —

HAGBART. — niin työn ja edistymisen aika! Onhan se jo tullut. Senpätähden tässä olen. Ehkä tulee taistelunkin aika, — Jumala sen suokoon! — *Silloinko* välinpito on vallitseva? Ei! Te olette vapaa, minä vapaa; tulevaisuus on omassa tahdossamme.

ROUVA FALK.

Ja sillä aikaa olen minä tullut vanhaksi —

HAGBART.

— Te —! —

ROUVA FALK. — ja luulevaksi ja vaivaloiseksi, — mutta te olette nuori nuorten, iloinen iloisten joukossa! —

HAGBART. Teissä on enemmän nuoruutta, kuin minussa. Monimuutteinen! Semmoisena, kuin nyt olette, pysytte elämässä, — aina uutena. Kukin ikäkausi on teihin valava uutta ihanuutta, elosampaa voimaa. Luuletteko minun käsittäneen teitä puoliksi, tai rakastavan teitä puoliksi? Ensinnäkin tahdon sinun sielusi liekin ääressä minä istua. Totuuden voima on vetänyt minua luoksesi. Sinä käsittämätön, koko elinkautena en saata tulla valmiiksi sinun suhteesi.

ROUVA FALK. Tämä on kuin välisti keväällä. Ilma viettelee ulos ja hurmaa; mutta se saattaa kuolettaa.

HAGBART. Sinä rakastat minua! Sen tiesin ennen tänne tuloani. Näin sen heti tultuani. Rakkaus on sinun elosi henkenä; en ole milloinkaan nähnyt sitä kenessäkään muussa ihmisessä niin. Sentähden ovat ne mielenkuvaukset, joita olet nähnyt, ne kaipaukset, joita olet tuntenut, varmaan olleet suunnattomat. Ja kun sitte tarjotaan sinulle rakkautta todellisena, eheänä, vapiset sa —!

ROUVA FALK. Ei, tuommoista käsittäväisyyttä en luullut mahdolliseksi! Se tulistuttaa kaikki hengen voimat; se —

HAGBART. — Mutta enkö ole niin käsittänyt sinua alati, jolloin olemme yhdessä puhuneet?

ROUVA FALK.

Olet.

HAGBART.

Eikö se siis todista, että me kaksi —?

ROUVA FALK.

Niin; se on totta! En taida piileskellä sinun edessäsi.

(Puhkee itkuun.)

HAGBART.

Mutta, miksi tuo tuska —?

ROUVA FALK.

En tiedä! Se on päivieni, valvottujen öitteni!

(Itkee yhä.)

HAGBART. Mutta se, josta mainitsit, ei ole mitään. Se saattaa sopia muille, mutta ei meille, muitten suhteen, mutta ei meidän.

ROUVA FALK.

Tuskissani ja paon aikeissani sitä mainitsin. Minä viskoin, mitä ensiksi tapasin, seisauttaakseni sinua. Mutta se se ei ole, — oi Jumala!

(Vaipuu alas.)

HAGBART.

Leonarda! (Rientää häntä kohden.)

ROUVA FALK.

Ei, älä tule! Anna minun olla!

HAGBART.

Sinä näännyt sen alle, etkä uskalla kuitenkaan?

ROUVA FALK.

Hagbart, tässä on jotakin, joka ei ole oikein —

HAGBART. — Siinä tavassa, millä se on tullut? Että Ogoot ohjasi minut huoneesesi? Ajatteleppas, niin huomaat, ettei saattanut muulla tavoin olla.

ROUVA FALK. Semmoisia ei sanat ratkaise. Minun täytyy tavata Ogootia; täytyy puhutella Ogootia.

HAGBART. Olethan puhutellut häntä! Sinä tiedät, että sinä se olet, joka rakastat, eikä hän; sinua minä rakastan, eikä häntä. Mitä muuta tahdot?

ROUVA FALK. Tahdon aikaa. En tahdo menettää valtaani itseni suhteen. Minä olen taistelemalla, vuosikausien itsekieltämisellä ja altistumisella saavuttanut sen. Se oli ylpeyteni. Mutta se ei tottele minua sinun puhuessas. Joka sana sinun sielustasi imee minun sieluni itseensä. Onnea jos maailmassa löytyy, on se omistettava ajatus ajatukselta loppumattomalla ymmärtämisellä. Mutta tässä on tuska myötä — ainakin minussa. Ei, älä vastaa minua! Sinulla on liian suuri voima; sillä minä rakastan sinua, rakastan niinkuin se, joka on luullut, ettei tuota korkeinta ole olemassa, eikä minun mahdollinen saada, — ja nyt se ryntää päälleni sikeimmän rauhan aikana, ikään kuin kavallus lastani kohtaan.

HAGBART.

Mutta sitä hän se ei ole!

ROUVA FALK.

En tiedä; suo minulle aikaa!

Minulla on tuskaa. Menneet ajat astuvat esiin tässä tuskassa. Ja siinä on enemmän. Minua surettaa tuo rakkauteni äärettömyys sinua kohtaan. Minä saattaisin vetää sinut myötäni pyörteeseen! — Ei, älä vastaa minua! Älä koske minuun! — Hagbart, rakastatko minua?

HAGBART.

Ja sinä kysyt? —

ROUVA FALK.

No, auta minua! — Mene! — Ole ihana! Salli minun tuntea tätä voittoa sielussani ja nähdä sinua sen valossa! Muut kenties ei tarvitse sitä. Mutta minä tarvitsen. — Mene!

HAGBART.

Leonarda!

ROUVA FALK. Varro, kunnes sana tulee. Sitä ei kestäne kauan. Ota hiljaa vastaan, mitä tulee, muista: minä rakastan sinua! — Ei, älä sano mitään! Minulta puuttuu uskallusta ja voimaa enempään. (Kuiskaa.) Mene! (Hän menee.) Hagbart! (Hän pysäköi.) Mitä tänään olet minulle sanonut, on korkeinta, mitä olen elänyt. Mutta ettäs vaiti nyt menet pois, on enemmän kuin kaikki, mitä olet sanonut.

(Hagbart menee.)

Kolmas kohtaus.

ROUVA FALK (seisoo tuokion suuresti ihastuneena, kävelee, seisahtuu.

Äkkiä huudahtaa hän):
Ogoot!

OGOOT (ulkopuolella).
Oletko siellä?

ROUVA FALK.
Mutta, lapsi! (Ulos, palaa jälleen Ogoot sylissään.) Tulitko jalkaisin?

OGOOT. Koko matkan! (Pitää hattuansa kädessään, on päivettynyt ja palavoissaan, ja muutamat merkit osottavat hänen jalkaisin käyneen pitkän matkan; hänen seljässään on laukku, jonka hän riisuu pois.) Olen tänäpäni pessyt itseni eräessä purossa ja muutoinkin siivonnut itseni.

ROUVA FALK.
Kävitkö yönkin?

OGOOT. En; lepäsin hetken Opsal'issa; mutta olin liikkeellä auringon noustessa. Oi taivahinen, kuinka kaunista oli! —

ROUVA FALK.
Ja minä juuri olin lähettämäisilläni noutamaan sinua.

OGOOT.
No, he saavat noutaa kapineeni. Sillä minä en voinut odottaa kauemmin.

ROUVA FALK.
Sinä olet ihan terveen muotoinen.

OGOOT.
Oh, se tulee siitä, että olen näin päivettynyt.

ROUVA FALK.
Niin, sinun on kai hyvä olla — nyt!

OGOOT. Erinomaisen, täti kulta! Sillä nyt on kaikki tyyni ohitse. — Olen saanut kirjeen isoäidiltä.

ROUVA FALK. Häneltäkö se oli, tuo kirje, jonka lähetin? En saattanut käsittää, keneltä se oli.

OGOOT.
Niin, häneltä se oli. Tässä se on. Tahdotko kuulla?

ROUVA FALK.
Tahdon.

OGOOT (lukee).

"Rakas lapsi!

En ole kirjottanut moneen vuoteen, niin että kirjoitus on sen mukaan. Mutta Hagbart on poissa, jotta minun on itse sanominen. Älä ole kauemmin huolissasi. Kun menette naimisiin, muutan minä teille."

— Eikö se ole oivallista, täti? (Vapisee ilosta ja heittäyty hänen kaulaansa.)

ROUVA FALK.
Mutta —!

OGOOT.
Mutta? Ei ole mitään muttaa enää, katsos! Sillä koskeepahan se sinua.

ROUVA FALK. Minua? — Niin, mutta ... *sinun*? Kuinkas sinun on? — Hagbartin kanssa?

OGOOT. No, se asia? — Niin, minä kerron nyt, kuinka sen oikein kävi. Sillä nyt saatan sen sanoa. — Ei, älähän tuosta noin tosissasi ole, täti! Eihän se mitään ole. Mutta istutaan nyt! (Asettaa tuolia paikallensa, puhuessansa.) Niin, minun onkin oikein tarvis istua vähän. — Kas, se tuli niinkuin odottamaton hyökkäys, — ikäänkuin takaa. Ei, täti kulta, älä ole noin huoleisena! Ei tässä ole mitään nyt enää. Se tuli todellakin eräästä komediasta.

ROUVA FALK.
Komediasta?

OGOOT. Me näimme yhdessä niinä päivinä, me kaksi, niinkuin muistat: "Kun naiset sotivat" Scribe'ltä.

ROUVA FALK.

Niin.

OGOOT. Ja minä ajattelin, niin, minä varmaan sanoinkin: hän on tosiaankin sentään tyhmä, tuo Henri. Hänen on valitseminen erään voimallisen, ihanan, innokkaan naisen välillä, joka saattaisi antaa henkensä hänen edestänsä, — ja lapsen, joka todellakin on tyhmä, sillä niin hän on, sitä ei käy kieltäminen, täti, — ja niinpä valitsee hän tuon pikkuisen, vähäpätöisen olennon. Se tulee vaan siitä, että hän itse on vähäpätöinen. — Ei, minä istun alemmaksi, siten lepään mukavammin. (Liu'uttaa itsensä aivan alas, käsivarrellansa nojaten rouva Falkin syliin.) Ah, näin on hyvin! Ja nyt pääset katsomasta silmiini useammin, kuin itse tahdon, sillä sinä kuuntelet tuota niin kovin juhlallisesti, ja nyt tulee jotain hupsumaista. — Yht'äkkiä johtui, näet, mieleeni: oi Jumala! rouva, se on —, ja hän, tuo vähäinen olento kiharinensa, on —, ja hän? Mutta Hagbart ei ole vähäpätöinen, hän olisi valinnut toisin! Enkä tiedä; mutta samassa pöllähti muistiini, että Hagbart aina ensipäivästä asti oli puhellut sinun kanssasi, ja ainoasti sinun, eikä juuri ollenkaan minun kanssani, ja *jos* hän puhui minun kanssani, puhui hän silloin sinusta. Minä kävin niin kovin murheelliseksi, että tuntui kuin joku olisi pistänyt sydämeeni, ja sitte — minä ihan häpeen sitä nyt — ei minulla ollut kauemmin rauhaa; suuri tuska valtasi minut, valveilla ja unissani, ja minua ikäänkuin puristi ympäri rintaani, kun hän vaan puhutteli sinua taikka sinä häntä. Minä häpeen; sillä mikä oli luonnollisempi, kuin se, ettei hän milloinkaan väsynyt sinua puhuttelemasta! Enpä hän itsekään väsy.

ROUVA FALK.

Mutta minä en vielä tiedä, ... en ymmärrä vielä —!

OGOOT.

Varro nyt! Ei, älä noin minuun tirkistä! Onhan se jo ohitse!

ROUVA FALK. *Mikä* on ohitse?

OGOOT. Herra siunatkoon, varroppas! Oletpa sinä, täti, vielä kärsimättömämpi, kuin minä itse. Minä tahtoisin, ettet luulisi minua pahemmaksi, kuin olen. Ja sentähden täytyy minun ensin kertoa, että minä taistelin. Itkemällä itkin minä öisin, sillä enpä hän saattanut sinulle siitä puhua; päivisin olin olevinani hurja, ilostunut ja onnellinen, ja sitte, täti, sitte sanoin eräänä päivänä oikein toden takaa itselleni: Saattaako se sinua surettaa, että hän rakastaa tätiä korkeammin kuin sinua? Mikä sinä hänen rinnallansa olet? Ja kuinka oivallista, jos täti tapaisi jonkun, jota hän voisi suuresti rakastaa, ja jonka minä olisin johdattanut hänen luoksensa!

ROUVA FALK.

Minun oivallinen Ogotini!

OGOOT. Niin, nyt en tee itseäni *paremmaksikaan* sentään, kuin olen. Sillä aina en olisi saattanut sanoa niin. Oli jotakin, joka yhäti kohosi ylös jälleen, kuten — niin, kuten itku. Mutta sitte reipastutin itseni oikein todella ja sanoin: Vaikkapa oman onnesi uhraisit tädille? Olisiko siinä kenties liikaa? Ei, ja taasen ja ikuisesti ei! Ja kun ei hän enää rakasta minua! Enkö siis voisi pakottaa tuota alas? Olisihan se huonoa, jos en sitä voisi! Minä halveksin sitä, joka ei rakasta minua!

ROUVA FALK.

Ogot, minä ihmettelen, rakastan sinua, olen ylpeä sinusta!

OGOOT. Ah, täti, en milloinkaan ollut tuntenut sitä niin, kuin silloin, mikä sinä minulle olit! Jos minä taitaisin tehdä jotakin suurta elämässä, jotakin, joka olisi oikein hyvää tai oikein kaunista, niin sinä sen olet minuun kylvänyt; sillä minä käyskelin silloin haaveksien kaikkia, keksiäkseni jotain, millä saattaisin tuon perille; olisin asettunut mitä nöyrympään tilaan, ilman ettette olisi kuulleet hiiskausta, ei huokausta ... ja silloin olit sinä yhä silmäini edessä! Sillä sen tiesin, että sinä voisit tehdä tämän minun puolestani! Niin, oletpahan todellakin jo tehnyt sen. Sinä oikein loistit edessäni, täti!

ROUVA FALK.

Ogot!

OGOOT. Mutta et sinä näytä niin iloiselta, kuin minä nyt olen! Etkö huomaa vielä, kuinka se tapahtui?

ROUVA FALK.

Huomaan, mutta loppu?

OGOOT. Täti kulta, tiedäthän sinä sen! Ei, se on totta! Sitä en saa unhottaa kertomasta, sillä muuten et käsitä, miksi käytin itseni niin tyhmästi piispan luona.

ROUVA FALK.

Niin.

OGOOT. Ylpeissä haaveksimisissani, kuinka kieltäisin itseni, teitä onnellisiksi tehdäkseni — tapahtui, näet, välisti, että oikein raivostuin Hagbartiin, sentähden, ettei hän sanonut minulle mitään, ... taikka oikeammin, ei mitään ymmärtänyt, ... hän oli kuin unissaan. Eikö se ole kummallista, että asiat noin saattavat sekaantua toisiinsa? Ja se oli voimakkaampi, kuin itse luulinkaan; — sillä kun piispa tahtoi hylkiä sinua — tuokin tuli ikäänkuin takaa! — silloin minä tuiki kadotin malttini, koska ei Hagbart ollut estänyt tuota, vaan käyskeli unissaan; en tiedä — mutta — niin, näitpä itse, kuinka kävi; se puhkesi ilmi kaikki tyyni sikin sokin, minä olin kerran taas oikein häijy ja sinä vihainen, — ja sitte sovimme jälleen, ja minä matkustin pois, — ja sitte, täti —

ROUVA FALK.

Ja sitte —?

OGOOT. Niin, sitte minä mietin! Kaikki nuot kauniit sanat hänestä, joita annoit mukaani matkalle, ne kasvoivat ja kasvoivat. Sinä itse tulit jälleen ihan suureksi, ihan lempeäksi. Tuolla tuntuureilla olikin ihmeen kummallista! Oi, sitä ilmaa, sitä kirkkautta, sitä ääretöntä suuruutta, kuules! Ja vesi melkein aina tyvennä, niin alhaalla se oli; ja sielläpä oli, erittäinkin iltaisin, oi, kuinka hiljaista! Ja sitte se ummistui kuin haava.

ROUVA FALK.

Mikä ummistui?

OGOOT. Suru, täti. Ei ollut enää mitään estettä. Onhan Hagbart, niinkuin sanoit, hyvin jalo, todellinen. Ja sinä itse, täti! Te ette olisi tehneet minulle mitään pahaa, kumpikaan, ei vasten tahtoannekaan. Oi, kuinka se tieto tuntui hyvältä. Siinä levähdin minä monesti, kunnes nukuin, istuessani, — ihan onnellisena. Oi Jumala, kuinka ma rakastan häntä! — ja sitte tuli kirje isoäidiltä. —

HANNUS (tulee niin, ettei hän kohta näe Ogootia).

Neiden sanotaan — Tuossapahan neiti onkin!

OGOOT (nousee ylös).

Sinä oikein säikähytit minua, Hannus!

HANNUS.

Tervetuloa takaisin!

OGOOT.

Kiitoksia.

HANNUS.

Niin, minun ei siis tarvitse lähteä —?

OGOOT.

Ei ikään! Mutta jonkun täytyy lähteä kapineitani tuomaan.

HANNUS.

Tietysti. — Mutta mikä rouvaa vaivaa?

OGOOT.

Täti? — Oi Jumala, mikä nyt on?

HANNUS.

Rouva ei ole viime aikoina ollut terveenä.

OGOOT.

Eikö? Mutta, täti! Menenkö —? Tahdotko —? Täti! Mutta, täti!

HANNUS.

Menenkö ehkä tuomaan —

ROUVA FALK.

Ei, ei! — Mutta sinä, Ogoot, jos menisit — — Oi Jumala! —

Juokse ... sisään —

OGOOT.

Lääkepullo punaisella etiketillä?

ROUVA FALK. Niin. (Ogoot menee.) Hannus, riennä kenraalin luoksi, — pyydä häntä tulemaan tänne!

Kohta!

HANNUS.

Kyllä, rouva!

ROUVA FALK.

Hannus!

HANNUS.

Kuulen!

ROUVA FALK.

Ota hevonen! Kenties kenraali ei ole kotona, hakemaan siis!

HANNUS.

Kyllä. (Menee.)

OGOOT.

Tässä se on, täti!

ROUVA FALK.

Kiitoksia. Se meni ohitse jo.

OGOOT.

Mutta mitä se on, täti?

ROUVA FALK. Se on, lapseni, — se on jotain, joka välisti kohtaa, kun suvi muuttuu syksyksi.

Esirippu lankee.

Kolmannen ja neljännen tapauksen välillä vaan muutaman minuutin aika, jona musiki soi. Musiki alkaa ennenkuin esirippu on ehtinyt lankeemaan alas.

NELJÄS TAPAUS.

Piispan luona. Ilta, ja kynttilät sytytettyinä.

Ensimmäinen kohtaus.

Piispa ja rouva Falk, jälkimäinen matkapuvussa, shaali käsivarrella, ja laukku kädessä, astuvat sisään. Piispa tahtoo päästää häntä hänen kantamastansa. Mutta hän laskee sen itse pois.

ROUVA FALK. Suokaa anteeksi, herra piispa, että vaivaan teitä, ja näin myöhään; se tapahtui eräästä syystä, johon en voi mitään. — Onko veljenne poika kotona?

PIISPA. Ei. Mutta minä odotan häntä; hän on kahdesti hakenut minua iltapuolella minua tapaamatta.

ROUVA FALK.

Soisin mielelläni asiani toimitetuksi ennen hänen tuloansa.

PIISPA.

Käskenkö siis, että meille annetaan sana, kun hän tulee kotiin?

ROUVA FALK.

Kiitoksia!

PIISPA (soittaa). Isoäiti sanoi hänen käyneen teidän luonanne tänäpäpä kohta kotiin tultuansa.

ROUVA FALK.

Niin kävi. —

PIISPA (sisään tulevalle tytölle). Tee hyvin ja ota vaari, koska kandidati tulee kotiin ja anna minulle tieto siitä.

(Tyttö menee.)

ROUVA FALK.
Hän on puhutellut isoäitiä?

PIISPA.
Niin.

ROUVA FALK.
Tultuansa —? (Keskeyttää.)

PIISPA.
Tultuansa teidän luotanne.

ROUVA FALK.
Onko hän sanonut mitään?

PIISPA. Hänen mielensä oli kovin liikutettu. Mutta minä en ole kysynyt isoäidiltä sen enempää. Minä nimittäin arvaan; — hän on puhutellut teitä?

ROUVA FALK.
Niin.

PIISPA.
Ja te, hyvä rouva?

ROUVA FALK.
Minä —? Minä olen nyt täällä.

PIISPA.
Matkustaaksenne pois, jos oikein ymmärrän?

ROUVA FALK.
Matkustaakseni pois. Nyt käy teidän mielenne mukaan, herra piispa.

PIISPA.
Eikä hän saa tietää siitä mitään?

ROUVA FALK. Ei kukaan — paitsi se, joka seuraa minua. Minä astun illalla tuohon englantilaiseen höyrylaivaan.

PIISPA (katsoo kelloaan).
Ei teillä siis ole paljon aikaa.

ROUVA FALK. Minä tahtoisinkin vaan uskoa teidän käsiinne, herra piispa, lahjotuskirjan omaisuudestani täällä.

PIISPA.
Sisarenne tyttären hyväksi?

ROUVA FALK.
Ogootin. Hän saa kaikki.

PIISPA.
Mutta viimein sanoitte, rouva —?

ROUVA FALK.
Matkaa varten on minulla kyllä tarpeeksi. Sen jälkeen en kaipaa mitään.
Voin elättää itseni.

PIISPA.
Mutta Ogoot, hyvä rouva? Ettekö odota, kunnes Ogoot tulee kotiin?

ROUVA FALK. Ogoot tuli kotiin tänään. Hän lepää nyt. Mutta vaununi lähetin takaisin noutamaan häntä tänne kohta. — Oletteko siis niin hyvä ja otatte vastaan häntä ... en tietänyt ketään muuta ... ja lohdutatte häntä —!

PIISPA.
Sen teen, hyvä rouva. — Minä arvaan, että tämä tuntuu vaikealta.

ROUVA FALK.
Ja tahdotteko koettaa ... saada noitten kahden välin jälleen hyväksi?

PIISPA.

Mutta eiväthän he rakasta toisiansa.

ROUVA FALK. Ogoot rakastaa Hagbartia. Ja kun he molemmat rakastavat minua, — niin ajattelin, että kun minä vaan olen poissa, — ja he tietäisivät minun suovan sen, ajattelin, että he löytäisivät toinen toisensa yhteisessä rakkaudessa minuhun. — Toivon niin. He ovat nuoret molemmat.

PIISPA.

Minä teen, minkä taidan, hyvä rouva.

ROUVA FALK. Kiitoksia! Vielä pyytäisin, että ystävällisesti sallisitte isoäidin muuttaa maalle Ogootin luoksi, — taikka Ogootin tänne, kuinka kumpikin parhain tahtoo, jotta Ogoot saisi hovin hoitaa isoäitiä; sillä hän pitää isoäitiä hyvänä.

PIISPA.

Ja isoäiti häntä.

ROUVA FALK. Ja missä isoäiti olisi, sinne kai tulisi Hagbartkin. Vanhus ehkä sitte auttaisi heitä.

PIISPA. Minusta on ehdotuksenne oivallinen, ja minä ihmettelen vaan, että teillä on aikaa ja voimaa ajatella näitä kaikkia.

ROUVA FALK.

Onko isoäiti ylhäällä vielä?

PIISPA. On; minä tulen juuri nyt hänen luotansa. Hagbart on saattanut hänet levottomaksi. Hän ei kestä paljon.

ROUVA FALK. Ehkä on siis paras, etten sano hänelle jäähyväisiä. Olisin muuten mielelläni sanonut.

PIISPA.

En uskalla myöntyä siihen.

ROUVA FALK.

Oletteko niin hyvä ja sanotte terveisiä minulta — ja kiitoksia!

PIISPA.

Sen teen.

ROUVA FALK.

Ja pyydätte, että hän — auttaa —!

PIISPA.

Kovin minun käy sääliksi teitä, hyvä rouva!

ROUVA FALK. Suokaa minulle anteeksi, teidän korkea-arvoisuutenne, se rauhanhäiriö, jonka saatin tänne. Se tapahtui vasten tahtoani.

PIISPA.

Minua pahottaa, hyvä rouva, etten ole ennen oppinut tuntemaan teitä.

Niin olisi paljon nyt saattanut olla toisin.

ROUVA FALK.

Älkäämme nyt siitä puhuko.

TYTTÖ (tulee sisään).

Minun käskettiin antaa tämä kortti rouvalle.

ROUVA FALK.

Kiitoksia! — Kenraali on siis etuhuoneessa?

TYTTÖ.

Niin.

PIISPA.

Onko kenraali Rosen täällä?

ROUVA FALK. Olen rohjennut pyytää häntä täältä noutamaan itseäni, kun höyrylaiva viheltää.

PIISPA.

Pyydä kenraalia tulemaan sisään! (Tyttö menee.) Se on siis kenraali

Rosen, joka — (Keskeyttää.)

ROUVA FALK (etsii jotakin laukustaan). — seuraa minua. Hän on minun mieheni.

PIISPA.

Teidän erotettu miehenne?

ROUVA FALK.

Niin.

PIISPA. Siinä tapauksessa olen minä tehnyt kovin väärin teitä kohtaan, hyvä rouva.

ROUVA FALK.

Niinpä kyllä.

KENRAALI (tulee. Hän on soreassa matkapuvussa ja näyttää erittäin kauniilta).

Pyydän anteeksi, teidän korkea-arvoisuutenne, mutta aika on käsissä. — Hyvä rouva, tämä on teidän?

ROUVA FALK.

Niin. — Antaisitteko, herra piispa, tämän Ogootille, kun hän tulee? — Ja autatteko häntä?

PIISPA.

Kyllä, hyvä rouva. Jumala olkoon kanssanne!

TYTTÖ (tulee).

Kandidati on tullut.

ROUVA FALK.

Hyvästi! — Terveisiä! —

PIISPA.

Teette varmaan enemmän, kuin kukaan meistä olisi tehnyt.

ROUVA FALK.

Se riippuu vaan siitä, kuinka suuresti kukin rakastaa. — Kiitoksia! Hyvästi!

PIISPA.

Hyvästi!

(Kenraali tarjoo kunnioituksella käsivartensa rouvalle; tämä tarttuu siihen; he menevät. Piispa saattaa heitä.)

Toinen kohta.

HAGBART (tulee oikealta puolelta, katsoo ympärillensä, kummastuu, menee peräpuoleen, mutta piispa tulee ovelta häntä vastaan).

PIISPA.

Siinäkö olet —?

(Molemmat astuvat ääneti esiin.)

HAGBART (kovassa mielenliikutuksessa, mutta pidättäen itseänsä). Minä kuulen äänestäsi, — ja näen päältäsi, — että tiedät siitä.

PIISPA.

Sinä luulet minun puhutelleen isoäitiä?

HAGBART.

Niin.

PIISPA.

Niin olenkin. Hän ei ole sanonut juuri mitään. Mutta näenhän minä sen. Sinä tiedät, että näin sen ennemmin kuin sinä itse.

HAGBART.

Se on totta. Minä olen taistellut taisteluni loppuun.

PIISPA.

Tuskinpa, Hagbart.

HAGBART. Niin, *sinä* et luule niin; sen tiedän. Mutta minä sanon sitä elämäni ratkaisevaksi voitoksi. Minä rakastan rouva Falkia. Ja hän rakastaa minua.

PIISPA.

Jollet olisi tuommoisessa mielenvimmassa —

HAGBART. Se ei ole vimmaa, se on onnea. Mutta täällä, sinun luonasi, — niin, en ole tullut pyytämään sinun siunaustasi; menköön menoansa ilman sitä! Mutta minä olen tullut sanomaan sitä sinulle; sillä se on velvollisuuteni. — Onko se sinusta paha?

PIISPA.

On.

HAGBART.

Setä, se loukkaa minua.

PIISPA.

Poikani!

HAGBART. Se loukkaa minua hänen tähtensä ja itseni tähden. Sinä et tunne meitä kumpaakaan.

PIISPA.

Istummeko puhumaan keskenämme, Hagbart?

HAGBART.

Minä pyydän, ettet yritä mitään taivutusta.

PIISPA. Ole huoletti! Minä pidän tunteesi arvossa. Ja minä tiedän nyt, että hän on sen ansainnut.

HAGBART.

Mitä sanoit?

(He istuutuvat.)

PIISPA. Hyvä Hagbartini, suo minun kohta tunnustaa, että minäkin olen kokenut jotain viime tapausten jälkeen. Ja siitä olen oppinut tietämään, etten ollut oikeassa rouva Falkin suhteen.

HAGBART.

Toden tottako?

PIISPA. Minä olen päättänyt hänestä sekä liian aikaisin, että liian ankarasti. Se on yksi helmasyntejämme. Ja olen liian paljon noudattanut ihmisten mieliä, liian vähän tuntenut sitä rakkautta, joka antaisi rohkeutta tehdä hyvää. Hänestä, jota katsoin vähemmän-arvoiseksi, olen oppinut tietämään sen.

HAGBART. Sinä et tiedä, kuinka kiitolliseksi teet minut noilla sanoilla — ja onnelliseksi!

PIISPA. Minä sanon vielä. Sen kautta, että teimme väärin häntä vastaan, viettelimme sinutkin, joka silloin vielä uskoit meitä, tekemään väärin häntä vastaan, ja nuorison tapaan vielä ankarammin, kuin me itse. Tämä synnytti sinussa vasta-vaikutuksen, joka johdatti rakkauteen. Jos rakkaus oli synty, olimme me syypäät siihen.

HAGBART.

Mutta se ei ole mikään synty.

PIISPA. Ei. Mutta sinun tietosi siitä, että me katsoisimme sitä synniksi, kiivastutti sinun oikeuden tuntoasi ja enensi rakkauttasi. Sinä olet jaloluontoinen.

HAGBART.

Oi Jumala, kuinka olen sinua tästälähin rakastava, setä!

PIISPA. Sentähden olen istahtanut kanssasi, Hagbart, pyytääkseni anteeksi sinulta. Ja häneltä! Ja siltä kansaltakin, jota minun tulee johdattaa, mutta johon en tarpeeksi luottanut. Sillä siinäkin ovat useimmat hyviä; he olisivat seuranneet, jos minulla olisi ollut miehuutta mennä edellä.

HAGBART (polvillaan). Minä kunnioitan sinua enemmän, kuin milloinkaan, ja enemmän, kuin kukaan

sinua koskaan on kunnioittanut!

PIISPA (on noussut seisoalle).
Tule, Hagbart!

HAGBART (nousee ylös ja heittäytyy hänen puoleensa).
Setä!

PIISPA.
Onko sinulla kyllin luja rakkaus kestää —

HAGBART.
Oi, kaikkia!

PIISPA.
Sillä välisti saamme rakkauden, että se opettaisi meitä uhraamaan.

ISOÄITI (tulee).
Kuulin Hagbartin äänen!

HAGBART.
Mummu! (Sekä hän että piispa menevät häntä vastaan.) Mummu! Oi taivaan
Jumala, kuinka olen onnellinen!

(Tarttuu hänen toiseen käsivarteensa.)

ISOÄITI.
Onko se totta?

PIISPA (joka tarttuu hänen toiseen käsivarteensa).
Ällös käykö yksin.

ISOÄITI. Kuulin Hagbartin äänen; — se oli ihan luja, ja niinpä arvelin: nyt on jotakin tekeillä.

HAGBART. Eikäpä olekaan mitään muuta kuin hyvää! Setä suostuu, setä on jalo, setä tekee kaikki,
kaikki hyväksi jälleen — ja enemmänkin! Oi Jumala — mummu, ettäs olet noin vanha! Mieleni tekisi
kantaa sinua käsivarsillani ja juosta ympäri.

ISOÄITI.
Ei, sitä saat olla tekemättä. (Talutetaan paikallensa.) — No —?
Mitähän muuta?

HAGBART.
Mitä muuta? En tiedä mistään muusta! Ei ole mitään muuta.

PIISPA.
On, Hagbart, on muutakin.

HAGBART. Sanot sitä kovin totisesti? Sinä *olet* aivan totinen — jopa liikutettukin —? Setä!

(Vaunut kuuluu tulevan.)

PIISPA.
Varros vähän, poikani! Varros vähän!

(Menee ulos pääovesta.)

HAGBART.
Mummu kulta, mikä nyt lienee?

ISOÄITI.
En tiedä. — Mutta onni on usein hyvän lyhyt.

HAGBART.
Onni on lyhyt? Mitä se on? Oi taivas, mummu, — älä kiusaa minua!

ISOÄITI.
Todellakin, minä en tiedä mitään. — Vaan sen —

HAGBART.
— Vaan — Mitä? —

ISOÄITI.

Että setäsi oli minun luonani, kun rouva Falk ilmoitettiin tulleeeksi.

HAGBART.

Rouva Falk? Onko rouva Falk käynyt täällä? Nyt?

ISOÄITI.

Juuri vastikään.

HAGBART. On siis jotain tekeillä! Kenties se oli hän, jota setä. — (Syöksee ylöspäin; ovi avataan; piispa astuu sisään Ogootia taluttaen.) Ogoot!

OGOOT.

Hagbart! — (Levotonna.) Eikö täti ole täällä?

CORNELIA (joka on seurannut piispan ja Ogootin jälessä).

Kah, isoäiti!

(Menee hänen luoksensa.)

PIISPA. Ogoot kulta! Kasvatus-äitisi pyysi minut antamaan tämän kirjeen sinulle.

HAGBART.

Kirjeen —?

ISOÄITI.

Mitä tämä on? Annas minun katsoa!

(Cornelia kääntää hänen tuolinsa puolittain toisia kohden.)

HAGBART.

Lue ääneen, Ogoot!

OGOOT (lukee).

"Armaisin!

Kun saat tämän kirjeen olen minä — lähtenyt pois. Minä rakastan sitä, jota sinä —"

(Huudahtaa kovasti ja kaatuu. Piispa ottaa vastaan hänet.)

ISOÄITI.

Hän on lähtenyt?

CORNELIA.

Hän rakastaa sitä, — jota —? — Oi Jumala, katsokaa Hagbartia!

PIISPA.

Cornelia! (Tämä rientää piispan luoksi; he laskevat alas Ogootin. Cornelia seisoo hänen vieressänsä. Piispa kääntyy.) Hagbart! (Tämä syöksee hänen syliinsä.) Miehuutta, poikani! miehuutta!

(Äänettömyyttä.)

ISOÄITI (nousee seisoalle).

On siis taas noitten suurten tunteiden aika palannut!

Esirippu lankee vitkaan.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LEONARDA: NÄYTELMÄ NELJÄSSÄ TAPAUKSESSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook,

except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the

copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by

sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.